

Михайло Маслій

СТЕРЕО

33

**Улюблені пісні
XX сторіччя**

Михайло Маслій

Улюблені пісні ХХ сторіччя

«ОМІКО»

2019

Маслій М. М.

Улюблені пісні ХХ сторіччя / М. М. Маслій — «ОМІКО», 2019

Наша збірка містить найкращі українські пісні ХХ століття. 1950— 1980-ті роки подарували нам цілу плеяду талановитих композиторів і поетів, які створили майже дві сотні прекрасних українських пісень. Такі пісні, як «Два кольори» Олександра Білаша і Дмитра Павличка, «Кохана» Ігоря Поклада та Ігоря Бараха, «Червона рута» і «Водограй» Володимира Івасюка, «Черемшина» Василя Михайлюка і Миколи Юрійчука, «Дикі гуси» Ігоря Поклада і Юрія Рибчинського, «Край, мій рідний край» Миколи Мозгового, «Верба» Едуарда Ханка і Юрія Рибчинського завоювали серця не тільки наших співвітчизників, а й європейців і любителів нашої пісні на американському континенті та у далекій Австралії. Ці пісні, а також багато інших ви знайдете на сторінках цього видання, до того ж книжка містить розповіді про історію їх створення та долю творців та виконавців цих пісень.

УДК 398.8

Содержание

Передмова	7
Білі каштани	10
Верховино, мати моя!	12
Вечір над Боржавою	15
Вівці, мої вівці	17
Київський вальс	19
Марічка	22
Ми підем, де трави похилі	25
Ой ти, дівчино, з горіха зерня	27
Пісня про рушник	29
А льон цвіте	31
Білі лебеді	33
Білий сніг на зеленому листі	36
В наше місто приходять весна	38
Відлуння твоїх кроків	40
Виростеш ти, сину	42
Вогник	45
Впали роси на покоси	48
Гуси-лебеді	50
Два кольори	52
Задивляюсь у твої зіниці	55
Залишені квіти	58
Зоряна ніч	60
Канни зів'яли	63
Квіти ромена	66
Києве мій!	68
Коли заснули сині гори	71
Кохана	73
Кохання моє	75
Кришталеві чаші	77
Летять, ніби чайки	80
Любисток	82
На долині туман	85
На трамвайній зупинці	88
Над морем	91
Намалюй мені ніч	93
Не топчіть конвалій	95
Незрівнянний світ краси	97
Неспокій	99
Ображайся на мене, як хочеш	102
Очі волошкові	104
Очі на піску	106
Пісня про вчительку	109
Плаче захмарене небо	112
Сину, качки летять	115
Сніжинки падають	117

Кінець ознакомительного фрагмента.

119

Михайло Маслій

Улюблені пісні ХХ сторіччя

© М. Г. Маслій, 2019

© М. Москаль, художнє оформлення, 2019

* * *

Передмова

Слава Богу, є істини, які не потребують доказів. Однією з таких історичних аксіом є твердження, що серед усіх видів мистецтв душею українського народу є пісня. Саме завдяки своїм пісням, яким в епохи, коли не було ані радіо, ані телебачення, ані інтернету, наші прадіди і прабабусі передавали свою печаль і радість, сум і жарти своїм дітям, онукам і правнукам. Тому справжня історія України, яку не можна переписати, саме в народних піснях, думках, баладах, веснянках, щедрівках, колядках. І маємо їх понад 300 тисяч – найбільше серед усіх світових народів. У кожній є стержень. Духовний! А це значить, що вони справжні.

Мабуть, тому головним символом України є пісня, що височіє над усіма іншими, вона наша святість, наш рідний гімн. Коли ми були молодими, за виконання «Ще не вмерла України ні слава, ні воля, Ще нам, браття – українці, усміхнеться доля...» виключали з комсомолу, виганяли з університетів, висилали цілими родинами у сибірські табори, клеїли тавро «націоналіста», розстрілювали. І це стосувалося в радянські часи не тільки пісні українського поета – шляхтича Павла Чубинського і українського композитора, священника греко – католицької церкви Михайла Вербицького, яка уперше почала використовуватись як державний гімн у 1917 році, а й багатьох інших українських пісень.

Але для справжніх українців в усі часи смішними були всі імперські чи радянські заборони. Збираючись в 1960–1970–ті роки разом – у гуртожитках, домівках, на природі – ми попри всі табу співали і народні, і патріотичні пісні.

У той же час наше покоління пристрасно вбирало усе найкраще, що було в західній музиці, яка так само, як і українські пісні, була заборонена. Колосальний вплив на композиторів і авторів нашого покоління мав ліверпульський «The Beatles» – один з найуспішніших з комерційної точки зору музичних гуртів в історії популярної музики. Саме завдяки серові Полу Маккартні і Джону Леннону з'явилися нові гармонії і нові ритми.

І українські естрадні пісні заквітчали ще яскравіше і вийшли далеко за кордони України, ще за життя авторів полетіли у світи для того, щоб ніколи не приземлятися. Такі пісні, як: «Два кольори» Олександра Білаша і Дмитра Павличка, «Кохана» Ігоря Поклада та Ігоря Бараха, «Червона рута» і «Водограй» Володимира Івасюка, «Черемшина» Василя Михайлюка і Миколи Юрійчука, «Дикі гуси» Ігоря Поклада і Юрія Рибчинського, «Край, мій рідний край» Миколи Мозгового, «Верба» Едуарда Ханка і Юрія Рибчинського завоювали серця і європейців, і любителів нашої пісні на американському континенті та у далекій Австралії. Наші пісні зрозумілі іншим народам без перекладу, адже в них – сокровенна безсмертна правда роду нашого красного, його слава. Українська пісня, як сльоза, очищає душу, а як свята молитва – і сповідає, і прощає.

Друге дихання отримали пісні, які стали класикою у повоєнні роки: «Білі каштани», «Пісня про матір», «Київський вальс», «Ми підем, де трави похили» Платона Майбороди і Андрія Малишка, «Марічка» Степана Сабадаша і Михайла Ткача, «Ой ти, дівчино, з горіха зерня» Анатолія Кос – Анатольського на вірш Івана Франка, «Вівці, мої вівці» Михайла Гринишина, «Верховино, мати моя!» Михайла Машкіна.

1960–ті роки обрамлені щирою та сердечною авторською піснею, яка достукувалася своїм добром і душевністю навіть до зашкарублених і безсердечних слухачів. Народилися безцінні шедеври – «Києве мій!» Ігоря Шамо і Дмитра Луценка, «Впали роси на покоси», «Явір і яворина» Олександра Білаша і Дмитра Павличка, «Виростеш ти, сину» Анатолія Пашкевича і Василя Симоненка, «Чорнобривці» Володимира Верменича і Миколи Сингаївського, «Вчителько моя» Платона Майбороди і Андрія Малишка, «Спогад» («Поїзд у Варшаву») Володимира Верменича і Ліни Костенко, «Червона троянда» Анатолія Горчинського і Леоніда Татаренка, «Кришталеві чаші» Віктора Лісовола і Вадима Крищенка, «Очі волошкові» Степана

Сабадаша і Анатолія Драгомирецького, «Летять, ніби чайки» Юдіф Рожавської і Лади Рєви, «Не забудь» Богдана Янівського і Богдана Стельмаха, «На долині туман» Бориса Буєвського і Василя Діденка, «Намалюй мені ніч» Мирослава Скорика і Миколи Петренка, наша з Ігорем Шамо «Три поради»...

У 1970-х ми всі разом співали «Маки червоні» Олександра Злотника і Віктора Герасимова, «Тишу навкруги» Олександра Богачука, «Баладу про мальви» Володимира Івасюка і Богдана Гури, «Мамо, вечір догора» Ігоря Поклада і Бориса Олійника, «Пісня буде поміж нас» Володимира Івасюка, «Сонячний дощ» Олексія Екімяна і Юрія Рибчинського, «Чарівну бойківчанку» Олексія Сердюка і Мирослава Воньо, «Ой ти, ніченько» Анатолія Пашкевича і Дмитра Луценка, наш з Ігорем Покладом – «Наречену», «Тече вода», «Тиха вода», «Зелен – клен», «Чарівну скрипку», «Скрипка грає»...

Через десятиліття ми гордилися, що маємо «Україну» і «Пісню про пісню» Тараса Петриненка, «Перший сніг», «Пшеничне перевесло» і «Світлицю» Ігоря Білозіра і Богдана Стельмаха, «Веснянку» Миколи Мозгового і Андрія Демиденка, «Минає день, минає ніч» Миколи Мозгового і Юрія Рибчинського, «Місячне колесо» Олександра Морозова і Андрія Демиденка, «Смерекону хату» Павла Дворського і Миколи Бакая, «Якщо любиш, кохай» Левка Дутковського і Михайла Ткача, «Ти знаєш, що ти людина?» Віктора Морозова і Василя Симоненка, «Мамину вишню» Анатолія Пашкевича і Дмитра Луценка, «Ніби вчора» Ігоря Білозіра і Петра Запотічного...

Епоха 1950–1980-х років подарувала нам цілу плеяду талановитих співаків та виконавців, самобутніх ансамблів та тріо, вона відлунює їхніми голосами: Дмитра Гнатюка і Миколи Кондратюка, Юрія Гуляєва і Олександра Таранця, квартету «Явір» і Костянтина Огневого, Валентини Купріної і Ліни Прохорової, Юлії Пашковської і Анатолія Мокренка, Раїси Кириченко і Ніни Матвієнко, Софії Ротару і Василя Зінкевича, Назарія Яремчука і Анатолія Горчинського, Лілії Сандулеси і Оксани Білозір, Людмили Артеменко і Лідії Михайленко, Миколи Мозгового та Іво Бобула, Віктора Шпортюка та Івана Поповича, Миколи Гнатюка і Віталія Білоножка, Павла Дворського і Мар'яна Шуневича, тріо Мареничів – Валерія, Антоніну та Світлану – і тріо «Золоті ключі», буковинського вокально-інструментального ансамблю «Смерічка» Левка Дутковського і волинського ВІА «Світязь» Валерія Громцева, київського ВІА «Кобза» Євгена Коваленка і львівського ВІА «Вагра» Ігоря Білозіра, чернівецьких ВІА: «Червона рута» Анатолія Євдокименка, «Черемош» Леоніда Затуловського, «Жива вода» Юрія Шаріфова, львівських ВІА: «Арніка» Володимира Васильєва, «Ореол» Олександра Балабана, ансамблю «Веселі скрипки» Мирослава Скорика, ансамблю «Мрія» Ігоря Поклада, ансамблю «Росинка» Христини Михайлюк, ансамблю «Марічка» Степана Сабадаша...

На творчості Платона Майбороди, Олександра Білаша, Ігоря Шамо, Степана Сабадаша, Анатолія Пашкевича, Анатолія Кос – Анатольського, Володимира Верменича, Мирослава Скорика – композиторів старшого покоління – вчилися Ігор Поклад і Володимир Івасюк, Микола Мозговий і Олександр Злотник, Левко Дутковський та Ігор Білозір, Олександр Зуєв та Іван Карабиць, Віктор Морозов і Віктор Камінський...

На творчості Андрія Малишка, Василя Симоненка, Дмитра Луценка, Василя Діденка, Миколи Петренка, Михайла Ткача, Дмитра Павличка, Миколи Сингаївського, Ліни Костенко, Ростислава Братуня, Олександра Богачука, Вадима Крищенко, Бориса Демкова – поетів старшого покоління – вчилися вишуканості поетичного слова Юрій Рибчинський і Богдан Стельмах, Роман Кудлик і Тамара Севернюк, Анатолій Драгомирецький і Володимир Кудрявцев, Степан Пушик і Анатолій Матвійчук, Андрій Демиденко і Неоніла Стефурак, Степан Галябарда і Мирослав Воньо, Петро Запотічний і Віктор Герасимов...

Здавалося, що українська пісня зі здобуттям незалежності і самостійності мала би розквітнути. І дійсно, у 1990-ті роки з'явилося багато нових яскравих виконавців, композиторів, ансамблів. Але поступово з рідного телебачення і рідного радіо почала зникати українська

пісня. Це було не випадково! Розуміючи значення пісні, яка є бездонною душею нашого народу, нашого етносу, наші вороги зробили все, щоб знищити її, принизити, затінивши російською попсою і «шансоном».

Нам, представникам української культури, зробили виклик до 25-ої річниці Незалежності. Втрата мовного пісенного простору врешті-решт обернулася втратою Криму і війною в Донбасі. У часи, коли ми були найбільше зболені війнами, нелюдськими тоталітарними режимами, Господь Бог завжди посилав українцям для зцілення душі і тіла українські голоси та українську пісню. Таким є феномен Українського січового стрілецтва, таким є феномен пісень 1950–1980-х років. Такою має бути і пісня дня нинішнього.

Слава Богу, що в усі часи в Україні не бракувало патріотів, – один з таких справжніх патріотів рідної землі і рідної пісні – наш друг, журналіст і дослідник, історіограф пісні Михайло Маслій. Довгі роки він прискіпливо збирав свою енциклопедію української естрадної пісні з перших уст її творців, боячись втратити бодай одну зернину цього врожаю. Важко переоцінити його працю. Особливо тепер, коли потреба в його часописах архіактуальна. Завдяки роботі Михайла наша молодь має можливість не втратити зв'язок, історичний і духовний, з своїми творчими батьками.

Ми, Юрій Рибчинський та Ігор Поклад, щиро вдячні авторові за енциклопедію нашої пісні «Україно, ти моя молитва!» (Улюблені пісні 1950–1980-х, їх автори та історії), якою він може пишатися, і бажаємо йому не зупинятися, бо українська пісня була, є і буде тільки тоді, коли у неї будуть такі шанувальники, патріоти, фахівці, як Михайло Маслій.

*Ігор Поклад,
композитор,*

*Юрій Рибчинський,
поет.*

Білі каштани

Вірш Андрія Малишка

Музика Платона Майбороди

*Білі каштани, світлі вогні,
Де б не бував я – люби мені.
Київські ночі, зустрічі в саду –
В серці, куди не піду.*

*Гори високі, синь Дніпрова,
Молодість наша вічно жива.
Київські ночі, зустрічі в саду –
В серці, куди не піду.*

*Ми покохались там, де дуби,
В київському небі два голуби.
Кружать, здіймають крилонька свої,
Наче ми в парі, в сім'ї.*

*Так воно стане, так воно є,
Білі каштани – щастя моє.*

*Київські ночі, зустрічі в саду –
В серці, куди не піду.*

«У кожного твору є своя історія, своя, як би мовити, біографія, – заслужено визнавав композитор Платон Майборода. – Одного разу, розбираючи пошту, я натрапив на два листи, які схвилювали мене своєю співзвучністю моїм думкам. У них київські студенти просили написати пісню про рідне місто, про його чудову красу і, звичайно, про любов. Того ж дня я показав ці листи моєму другові Андрію Малишку. Ідея написати пісні про Київ захопила поета. Незабаром Андрій Самойлович дав текст майбутніх пісень. Перша з них звалася "Білі каштани"…»

Пісня створена 1953 року до гострої дотепної комедії Василя Минка «Не називаючи прізвищ», про вірш до якої дуже тепло висловився український письменник – гуморист Остап Вишня: «Прекрасний текст пісень написали до п'єси Андрій Малишко та Терень Масенко. Уже кияни наспівують на вулицях малишко – майбородівську пісню про білі каштани. Як ми колись парубкували, таких пісень не було. І сади були, і зустрічі в садах були. Ну, зустрінемося (а воно якраз тоді солдатувалося), та раптом «Соловей, соловей, пташечка, канареечка злобно пайють!» А тепер: «Білі каштани, синь Дніпрова, молодість мила вічно жива!» Це вам не "канареечка злобно пайють!"…»

У ті часи, коли працювали українські митці над своїм шедевром, про все можна було говорити лише алегорично, робили це сміливі відчайдухи, та й то не називаючи прізвищ. Саме так, «Не називаючи прізвищ», назвав Василь Минко свою найвідомішу комедію, яка принесла йому славу драматурга – сатирика, який говорив тоді: «Мені хочеться написати таку комедію, щоб носії скверни, виведені в ній, подали на мене до суду за образу». П'єса «Не називаючи прізвищ» здійснила певний переворот у розвитку тодішньої української драматургії. Письменник сміливо й переконливо зобразив суть героїв відверто негативних, показав ситуацію, навмисно загостривши соціальний конфлікт. Свого часу її поставили в ста сорока чотирьох театрах колишнього Союзу. Але якось у Новосибірську спектакль подивилася тодішній міністр культури Катерина Фурцева. Вона розпорядилася зняти п'єсу з репертуару всіх театрів. Святкуючи 1987-го свій 85-річний ювілей, Василь Петрович сумно скаржився на те, що ніхто так і не насмілився скасувати це рішення й до його цікавої та самобутньої праці не звертаються. «Адже, – міркував письменник, – ще в 1950-ті роки моя п'єса закликала до зміни поглядів, закликала відмовитися від колишніх форм життя, покінчити з бюрократизмом і переродженням. Але бюрократичні сили стали на перешкоді цього й нині вони не відмовилися від своїх моральних і етичних позицій».

Вальсова стихія Андрія Малишка виявилася надзвичайно близькою творчому обдарованню його побратима Платона Майбороди. Її любимо не лише у «Білих каштанах», вона милує слух у «Колгоспному вальсі», «Київському вальсі», «Студентському вальсі», «Дніпровських хвилях»… Усі вишукані та незабутні, ностальгійно відомі не тільки в Україні, а й у багатьох державах світу, особливо там, де є великі українські громади: США, Канаді, Австралії, країнах Латинської Америки. Ці пісні нагадують українцям далекий рідний край, його багатотисячолітні звичаї, традиції, природу і людей.

Верховино, мати моя!

Вірш і музика Михайла Машкіна

*У трембітоньку заграю, Заграю, загуду,
З своїм рідним, милим краєм Розмову поведу.
Верховино, мати моя, Вся краса чудова твоя,
Вся краса твоя чудова У мене на виду!
Дана, шіді, річка, дана, дана, (2)
Вся краса твоя чудова У мене на виду!
У мене на виду!*

*Стелиться туман над звором, Лягає на ґруні.
За горами далі гори Синіють вдалині.
А над ними хмари плінуть, Наче вівці в полонині,
Наче вівці в полонині Пасуться навесні.
Дана, шіді, річка, дана, дана, (2)
Наче вівці в полонині Пасуться навесні.
Пасуться навесні.*

*Хвилюється у долинах Пиєниця золота.
Спів заводів в полонину До мене доліта.
Верховино, мій ти краю, Хто твої тепер пізнає,*

*Хто твої тепер пізнає І села, і міста?!
Дана, шіді, річка, дана, дана, (2)
Хто твої тепер пізнає І села, і міста?!
І села, і міста?!*

*Я сміюсь на повні груди, Радію, мов дитя.
Перетворюють в нас люди І край свій, і життя.
З високої полонини Бачу, рідна Верховино,
Бачу твоє, Верховино, Щасливе майбуття!
Дана, шіді, річка, дана, дана, (2)
Бачу твоє, Верховино, Щасливе майбуття!*

Народний сільський композитор – аматор, уродженець Східної України, в'язень німецьких концтаборів, який дивом залишився живим, улюбленець свого краю і свого часу, вбивця і самовбивця, талант, життя якого сповнене протиріч, Михайло Машкін – є автором вірша і музики пісні «Верховино, мати моя!», яка від часу написання, з далеких 1950–х і донині, є гімном закарпатської землі. Правда, досі тривають суперечки щодо авторства незабутнього закарпатського шлягера. Існує й інша версія народження пісні «Верховино, мати моя!» Її першопоступство приписують Йвану Гриньку, який мав прізвисько Батринчин і жив у селі Задньому, що над річкою Боржавою. Йван, окрім того, що вів чудернацький спосіб життя, був страшний на вроду – істинний русинський Квазімодо. Єдиним заняттям неосвіченого селянина було випасання корів неподалік гори Клобук (кажуть, що навіть виганяв серед зими, і худобина знаходила для себе пашу). Щоразу, випасаючи худобу, виспівував коломийки та різні закарпатські співанки, яких знав силу – силенну. Чутки про старого заповзятого закарпатського співака Батринчина дійшли й до Михайла Машкіна (до речі, його в ті часи називали не інакше, як «прийшлак»). У 1950–и роках Машкін зачастив у село Задне. Одного разу «прийшлак» поставив пляшку горілки на стіл і після декількох чарок промовив: «Ану, що ви там, Іване Батьковичу, можете». «Што можу, вто можу, айбо аццякое–м годен», – спокійно відповів Йван. І заспівав співанку, зовсім невідому Машкіну: У трумбету я задуву, задуву, загуду, Уд Клобука до Бужоры из дівочков піду. Вирьховино, мамо моя, файнота ушытка твоя, Файнота ушытка твоя у тебе на виду...

«Мелодія чудова, а от слова нікудишні», – сказав тоді після почутого Машкін. «Чоловіче, чоловіче, – після довгого мовчання зірвався Батринчин, – ты ни годен того чути й розуміти, бо ты «прийшлак». А наша Боржава, мій Клобук та й тота далека Бужора, на котрів я ши нигда ни був, а й, годно, ош уже й ни буду, співавуть лем аццяков новтов, лем аццякыма словами. Я тото білше чуву, гикой годен им загугнати. Боже! Боже! Кілко ты нам, нидостойным, даровав красы у новтах а в фарбованых словах!»

Машкін ще не раз приходив під Клобук до Батринчина. Мав із собою баян і папірець, на який щоразу щось записував. Згодом народився не діалектний закарпатський, а літературний варіант пісні «Верховино, мати моя!» Коли повсюдно зазвучала нова пісня Михайла Машкіна, хтось з односельців сповістив про це Батринчину. Мовляв, «прийшлак» за його співанку отримує великі гроші, але всі пропиває. На що старий відповів: «Гий Мішу, ты, Мішу! Туйкы, из вирьха самого Клобука, ни раз я чув голос Божый. Та знаєш, што – м ся з того Божого голосу дізнав? Ни знаш, та ти повім – найменшое покараня, якео годен дістати аттакыш злодій, тото, ниборе, смирть. Ты типир вповів, а я чуву Божым духом, ош тот Машкін ни свойьв смертив умре, – зависеться. Но, пак, увидиш!» У січні 1970–го не стало Йвана Гринька на прізвисько Батринчин. Не дуже довго пожив й Михайло Машкін. 13 листопада 1971 року, як і передбачав старий, він повісився. Істина назавжди відійшла разом з обома. А як було насправді, тепер можемо лише здогадуватися.

Можливо, варто визнати спільне авторство закарпатського гімну, адже варіант Батринчина був першоосною з місцевим діалектом, а Машкіна – літературний. Можливо, те, що співав старий Машкіну, було народжене народом і співалося роками. Хтозна...

Вечір над Боржавою

Вірш і музика Михайла Машкіна

*Який тихий вечір нині наближається,
Лиш Боржава на бистрині не вгавається,
То пташки ті до безтями десь між вітами
Розсипаються піснями, наче квітами.*

Приспів:

*Дана, дана, дана, дай, дана, дай...
Розквітай наш рідний край.*

*А внизу красуня – річка заіскрилася,
Мов би сонця світла стрічка там розлилася...
Чередник корів із гаю до села веде,
І в трембіту свою грає, аж луна іде.*

Приспів.

*Вітер ніжно по обличчю ледь лоскочеться,
Про красу співає величну серцю хочеться,*

*Впали тіні у долину – вечоріється...
Як чудово в цю хвилину з любим мріється!*

Приспів.

Чи то від вина, чи від краси навколишнього світу співати на Іршавщині починають раніше, ніж говорити. Співають усі й всюди: йдучи на роботу чи додому, їдучи в далеку дорогу чи працюючи в саду, на городі. Свого часу великі села мали по десять хорів: від дитячих до сформованих на підприємствах та в установах із робітників та службовців. Відразу після Другої світової війни, 1945 року, Михайло Машкін приїхав на Закарпаття. Працював методистом Великоберезнянського районного Будинку культури. А 1954 року сім'я Машкіних переїхала в село Довге, що в Іршавському районі. На будинку № 74 вулиці Перемоги кожний перехожий бачить тепер меморіальну дошку, автором якої є уродженець Довгого художник Юрій Лелітка. У цій оселі народжувалися чудові слова, прекрасні мелодії. Звідси полетіли у світ «Верховино, мати моя!», «Вечір над Боржавою», «Понад плаєм, плаєм»...

Михайло Машкін працював художнім керівником хору «Боржава» Довжанського ДОКУ Кушницького лісокомбінату від дня приходу в село і до останнього дня свого короткого, але надзвичайно яскравого і насиченого життя. Хор «Боржава» разом із його керівником пройшов шлях від ансамблю сільської самодіяльності до вершин слави. Популярність Михайла Машкіна була надзвичайно великою і гучною. Його пісні ставали шлягерами, їх співали усі, по кілька разів на день передавали по радіо. Його мелодії впізнавали словаки, німці, росіяни. Його портрети з'являлися на обкладинках журналів, статті про нього друкували на сторінках газет. У всіх опублікованих матеріалах тих часів незмінно йдеться про простоту, щирість, відкритість визначного композитора. На його творчості вирости всі відомі в області колективи. Навіть професійний Закарпатський заслужений народний хор виглядав би без його пісень блідо. Михайло Машкін був активним творцем. Його цікавило все, що відбувалося в житті краю, з яким він так зріднився.

«Я знав Михайла Машкіна ще з середини 1960-х років, – каже популярний естрадний співак, уродженець і гордість Закарпатського краю Іван Попович. – Якраз готувався до вступу в Хустське культосвітнє училище. Один з друзів запросив мене у район, в Іршаву, на фестиваль художньої самодіяльності. Ось там уперше з відкритим ротом слухав сільський хор «Боржава», яким керував легендарний Машкін. Коли почали співати знамениту пісню «Вечір над Боржавою», неначе мурашки пробігли по тілу: Який тихий вечір нині наближається, Лиш Боржава на бистрині не вгавається... Я чувся на сьомому небі. Ось де рівень, самодіяльність, а професіоналізм – на найвищому звучанні струни! Мені не лише захотілося познайомитися з Михайлом Машкіним, а й навіть напросився до нього додому. Поїхав у село Довге, яке від мого Осія розташоване через гору. Композитор і диригент показав мені свої роботи, нові пісні. Я «балдів» від почутого з уст самого Машкіна! Правда, лише згодом узнав, які важкі випробування були на його життєвому шляху. Від бузувірських поневірянь концтабору він не міг відійти, час від часу горе вгамовував оковитою... Дехто засуджував його, дехто співчував і розумів, що це велика біда. Коли я вже навчався у Хусті й тодішнім автобусом – «черевиком» (як його в народі називали) повертався з навчання в рідне село, то, проїжджаючи Довге, розповідав, яка велика людина живе у ньому».

Вівці, мої вівці

Вірш і музика Михайла Гринишина

*Вівці ж мої, вівці,
Вівці та отари,
Хто ж вас буде пасти,
Як мене не стане, гей – гей?
Як мене не стане, гей.*

*Гей, пасіться, вівці,
Де високі гори.
Я піду до Ксені,
Де чорнії брови, гей – гей.
Де чорнії брови, гей.*

*Сама Ксеня вийшла,
Файна моя чічка.
Просидів я з нею
До темної нічки, гей – гей.
До темної нічки, гей.*

Талановитий покутянин з багатодітної бідненької сім'ї, маючи вроджений від Бога хист до музики і співу, став для національного мистецтва тою вершинною постаттю, до справ і доробку якої звертатиметься не одне покоління українців. Він три роки (1947–1950) навчався вокалу в славетної Соломії Крушельницької як студент Львівської консерваторії. Саме від Богині співу в нього зародилася любов до народної пісні «Вівці, мої вівці», яку співала жінка – легенда, жінка – муза, жінка – мрія... Її образ став уособленням справжньої жіночої вроди, великого таланту і рідкісної природи голосу. Її неперевершене сопрано (діапазоном майже в три октави – рідкісне явище у світовому оперному та камерному мистецтві) тріумфально полонило Італію, країни Європи, Південної Америки. З нею були щасливі співати уславлені світові співаки Енріко Карузо, Тітто Руффо, Федір Шаляпін.

Найбільше Гринишину припала до душі перша строфа у пісні «Вівці, мої вівці», в якій крилося раціональне зерно твору – глибока філософська думка: «Хто ж вас буде пасти, як мене не стане...?» Проте пісня не мала широкої мелодії, та й слова там були не ті. Композиторові захотілося зробити з неї справжню гуцульську пісню.

«Перший куплет узяв з народного звучання, лише слово «барани» замінив на «отари». Це надихнуло, – стверджує Михайло Гринишин. – Так народжувалася нова пісня: з'явилося оте знамените високо – полонинське розлоге «гей – гей», а за ним така влучна приспівочка «ду – ду – ду – ду». Згадалося дитинство, коли босоногим хлопчаком пас вівці на полонині і переспівав не одну співанку, почуту від мами і сестер...

Другий куплет написав сам. А третій не вдавався, з ним довелося довго промучитися. Доки не поділився наболілим з прикарпатським журналістом і поетом Миколою Кубиком. Ось він й допоміг написати те, що знане усіма.

Михайло Гринишин виношував, виколисував і шліфував мелодію. З хором Гуцульського ансамблю зробив вступ, вдалося й поліфонічне закінчення. Вся пісня звучить в мінорі, а закінчення її – в мажорі. Отож хор, відтворюючи сопілкову гру вівчаря, повинен співати фінальну приспівочку «ду – ду – ду – ду» радісно, грайливо, як інструментальне награвання, звернувши особливу увагу на заключний акорд, який має звучати оптимістично, свіжо. Щоб пісня не була подібна за своєю структурною будовою на інші, вирішив змінити ще й сам її початок. Не хотілося, аби хор починав традиційно затуленим ротом, а потім вступав соліст. Отож вирішив – нехай хор починає словами «Вівці мої, вівці, гей, гей» на музику, яка має бути близькою до основної інтонації твору».

Михайло Петрович зробив кілька репетицій з хором. Відразу підмітив, як тішилися хористи, співаючи нову пісню. Перше концертне виконання «Вівці, мої вівці» відбулося влітку 1958 року в тодішньому Станіславівському (нині Івано – Франківськ) парку відпочинку, в Зеленому театрі. Парк був радіофікований і всі, хто чув спів, збіглися до хору. Того дня довелося тричі співати пісню «на біс», а глядачі допомагали хористам. З того часу гуцули, які бачили Михайла Гринишина, віталися не звично, а наспівували мотив «Вівці, мої вівці», яка вже мала неймовірний успіх. Першим на естраду пісню виніс Дмитро Гнатюк, а першим з хором її на радіо записав Микола Кондратюк. Це було вже на початку 1960–х. Полетіли «Вівці...» й за кордон, пісню полюбили і співали всюди, де живуть українці. Навіть не знаючи і не називаючи автора.

Київський вальс

Вірш Андрія Малишка

Музика Платона Майбороди

*Ночі солов'їні, ночі весняні,
Доли подніпровські наснилися мені.
Знову цвітуть каштани,
Хвиля дніпровська б'є.
Молодість мила, ти щастя моє.
Знову цвітуть каштани,
Хвиля дніпровська б'є.
Молодість мила, ти щастя моє.*

*Далі неозорії, кийвські сади, –
Друже незабутній, ти прийдеши сюди.
Знову цвітуть каштани,
Хвиля дніпровська б'є.
Молодість мила, ти щастя моє.
Знову цвітуть каштани,
Хвиля дніпровська б'є.
Молодість мила, ти щастя моє.*

*Стежки і доріженьки ген лягли у даль.
В парі ми любилися, серденьку жаль.
Знову цвітуть каштани,
Хвиля дніпровська б'є.
Молодість мила, ти щастя моє.
Знову цвітуть каштани,
Хвиля дніпровська б'є.
Молодість мила, ти щастя моє.*

*Нам би ще зустрітися в солов'їну ніч.
Теплі зорі кийвські сяли б довіч.
Знову цвітуть каштани,
Хвиля дніпровська б'є.
Молодість мила, ти щастя моє.
Знову цвітуть каштани,
Хвиля дніпровська б'є.
Молодість мила, ти щастя моє.*

Коли у кінці 1950–х років почали зводити житловий будинок для українських композиторів на розі колишньої кийвської вулиці Калініна (тепер Софійська) і Михайлівського провулка, Платон Майборода з матір'ю і роялем перебрався (думалося – гадалося, що тимчасово, а виявилось – на кілька літ!) до великої п'ятикімнатної квартири Андрія Малишка. Поет виділив йому для життя і праці дві кімнати. Почався прекрасний період їхнього творчого тандему: починаючи з 1949 року (від першої пісні «Колгоспний вальс» і до останньої – «Стежина») вони удвох створили понад 30 пісень. Але ж яких! «Білі каштани» (1953), «Кийвський вальс» (1954), «Ми підем, де трави похилі» (1955), «Пісня про рушник» (1958). Народ полюбив їх одразу, їх заспівали, співають і співатимуть, допоки жива українська душа.

«Кийвський вальс» народився на замовлення студентів Кийвського медичного інституту. Саме вони надіслали листа композиторові Платону Майбороді і поету Андрієві Малишку і просили написати ліричну пісню про квітучий Кийв. Майбутні лікарі хотіли почути щось незвичне та вічне, яке б нагадувало їм про навчання, про улюблене місто, коли роз'їдуться по всіх усядах після випускних іспитів. Тепер же уявити Кийв без незабутнього вальсу Майбороди – Малишка чи каштанових випускних травневих вечорів просто неможливо.

Здавалося б, смаки з народження пісні встигли змінитись не раз, проте чарівний і милий вальс належить до тих, котрі й досі зачіпають за живе. Усе просто: вічним та справжнім творінням суджено пройти роки й епохи, не втративши своєї чарівності...

Якось російський поет Олександр Твардовський розмовляв зі Сталіним та й, поміж іншим, наважився попросити у «вождя» якусь премію чи іншу радянську цяцьку – «бляху» для свого українського друга – Андрія Малишка. Сталін у відповідь пробурмотів: «Гарний поет Малишко, але далі України його слава не йде».

Однак Вічність сама знайшла українця. В особі простого полтавського хлопця Платона Майбороди, геніального композитора. Саме він першим і єдиним відчув у вишуканих віршах Андрія Малишка те, що поезія та вірші для пісень – це різні жанри літератури. Відмінність між ними ніяк не менша, ніж між прозою та драмою. Поезія – це довершені слова, їм музика не потрібна взагалі, бо вони самі – музика. Вірші для пісень – це слова, які намертво прирастають до музики, самі ж окремого життя не мають.

Українські пісні частіше, аніж інші, лунали у сибірських таборах ще за життя Сталіна. Що цікаво, нова українська естрада, яка робила свої перші кроки з пісень Андрія Самійловича, особливо із «Знову цвітуть каштани, Хвиля дніпровська б'є, Молодість мила, Ти щастя моє...»

могла з'явитись лише після смерті тирана. За його життя Україна – така пісенна, така музична, така голосиста – чомусь мовчала. «Київський вальс» – пісня про рай – як його могли розуміти радянські люди хрущовської доби, уже звільнені від постійного багаторічного сталінського страху.

Марічка

Вірш Михайла Ткача

Музика Степана Сабадаша

*В'ється, наче змійка, неспокійна річка,
Тулиться близенько до підніжжя гір;
А на тому боці – там живе Марічка,
В хаті, що сховалась у зелений бір.
А на тому боці – там живе Марічка,
В хаті, що сховалась у зелений бір.*

*Як з кімнати вийде, на порозі стане,
Аж блищить красою широчінь ріки,
А як усміхнеться, ще й спідлоба гляне:
«Хоч скачи у воду!» – кажуть парубки.
А як усміхнеться, ще й спідлоба гляне:
«Хоч скачи у воду!» – кажуть парубки.*

*Не питайте, хлопці, чом я самотній
Берегом так пізно мовчазний ходжу?
Там, на тому боці, загубив я спокій,*

*І туди дороги я не нахожжу.
Там, на тому боці, загубив я спокій,
І туди дороги я не нахожжу.*

*Та нехай сміється неспокійна річка,
Все одно на той бік я путі знайду.
«Чуєш чи не чуєш, чарівна Марічко?
Я до твого серця кладку прокладу».
«Чуєш чи не чуєш, чарівна Марічко?
Я до твого серця кладку прокладу».*

У серпні 1955 року в газеті «Радянська Буковина» було надруковано поезії з ліричного циклу студента Чернівецького медичного інституту поета – початківця Михайла Ткача, серед яких був вірш «Марічка». Невдовзі Чернівецький обласний будинок народної творчості оголосив літературно – музичний конкурс на кращий вокальний, хоровий та літературний твір місцевих авторів. Степанові Сабадашу – студентові диригентсько – хорового факультету Чернівецького музичного училища запропонували написати пісню на цей вірш. Мелодія народилася вже через півгодини. Її схвалили.

А ось які спогади були в Михайла Ткача: «Мені тоді було 22 роки. Цікава історія її народження. Як такої дівчини з таким ім'ям у мене тоді не було, але жартома вже щось зароджувалося. У природі існує близько 40 мелодій «Марічки», а переміг Степан Сабадаш, який написав нині знану усім мелодію. Тоді повсюди популярними були марші і фанфари, тому «Марічка» відразу не отримала популярності. Аж у 1959 році солістка Чернівецької обласної філармонії Алла Серебряй ризикнула і взяла пісню до репертуару професійного державного хору. Зовсім випадково на виставці чеського скла у Києві на початку 1960–х зробили запис «Марічки», і вона прозвучала по радіо на всю Україну. Аж після того її записав Дмитро Гнатюк з Гуцульським ансамблем, хоч Дмитро вважає себе першим виконавцем».

Михайло Ткач справді не лукавив, сказавши чесно, що до Марічки «жартома вже щось зароджувалося». Уже з роками, коли пісня набула шаленої популярності, усіх цікавило, хто ж ця Марічка. У травні 1954 року поет разом зі своїми одногрупниками з Чернівецького медичного інституту приїхав на практику у буковинську районну лікарню селища Путила. Студентів поселили у медичному закладі, а харчувалися вони у лікарняній їдальні, де об'єктом загальної уваги для молодих людей стала 18–літня красуня – кухарка Марічка. Дівчина справді любила свою роботу, та й щоразу смачно і тепло все було приготовлено її подругами. І для хворих, і для практикантів. Для більшої довіри і теплішої уваги кухарів попросили свого власного поета Михайла Ткача написати для Марічки вірш – посвяту. Марічка, яка мала на той час хлопця, про якісь почуття з Михайлом і не мріяла. Він – також. Ткач вичекав, і уперше прочитав своє творіння з уваги та поваги на святі виходу на полонину (остання неділя травня), де зі сцени зробив прем'єру. Не забув сказати, кому вона приурочена. Марія Федорівна (у заміжжі – Киселиця) була заскочена від почутого. Коли вслухалася у перші рядки, і далі – до останніх слів, їй стало радісно і приємно, що це – про неї. Не могло бути ж інакше!

«Мене часто запитують про рецепт написання «Марічки». Він досить простий, – зізнався Степан Сабадаш. – Якось на уроці історії у Чернівецькому музучилищі, де я навчався, викладач навів слова російського композитора Михайла Глінки: «Ми, кампазітари, не пішем нову музику, а берьом народное творчество і аранжуем ево». Я над цими словами задумався і за основу нової пісні взяв закарпатську «На поточку – м прала», яка мала цікавий колорит і була тоді шалено популярною. І справді, вступ до «Марічки» ідентичний. Виявляється, те, що взято від народу, перевірено і відшліфовано роками, приречене на дивовижний успіх.

Таке трапилося згодом з «Марічкою». Правда, музику я не «передер» один до одного, а змінив усе, окрім початку».

Ми підем, де трави похилі

Вірш Андрія Малишка

Музика Платона Майбороди

*Ми підем, де трави похилі,
Де зорі в ясній далині,
І карії очі, і рученьки білі
Ночами насняться мені.
І карії очі, і рученьки білі
Ночами насняться мені.*

*За річкою, за голубою
Дві чайки у хмари зліта.
В краю подніпровськiм ми стрілись з тобою,
Веселко моя золота.
В краю подніпровськiм ми стрілись з тобою,
Веселко моя золота.*

*Над полем зарошені віти
Зелене верхів'я звело.
З тобою у парі ми будем любити
Все те, що на серце лягло.*

*З тобою у парі ми будем любити
Все те, що на серце лягло.*

*І стеляться обрії милі,
І вечір в осіннім огні...
І карії очі, і рученьки білі
Ночами наснятьсЯ мені.
І карії очі, і рученьки білі
Ночами наснятьсЯ мені.*

Створювалася пісня восени 1955 року. Мало хто пам'ятає, про що йшлося у кінофільмі «Долина синіх скель», а от пісню «Ми підем, де трави похилі» (вона звучить на самісінькому початку) знають, мабуть, усі – і ті, хто був молодим у часи створення фільму, і ті хто юний нині.

Варто сказати, що увесь поетичний доробок Андрія Малишка від природи глибоко пісенний. Поет жив у пісенному слові, переживав у слові, пам'ятав у слові, перемагав у слові. Андрій Самійлович і співаком був гарним, мав ліричний баритон. Ще школярем він відіграв не одне обухівське весілля, у тому числі і свого старшого брата Сергія. Так, як співав народні пісні Малишко, не співав ніхто з видатних українських поетів. Його гострі сірі очі на мужньому вилицюватому обличчі яскраво передавали стан поетичної душі під час співу. Що ж до Платона Майбороди, то його музика – ціла епоха відродження та розквіту української пісні. Його неповторний стиль – це спалах одкровення, безмежний мелодизм і відкритість інтонацій, що линуть від серця до серця. Не часто так буває, що за окремою піснею постає цілий народ. Саме такими є пісні Платона Майбороди, вони вросли у наш український національний ґрунт назавжди. Концерти композитора сприймали як музичну розповідь про Україну, про красу її природи, про одвічні цінності українського народу: мамин рушник, спітнілу від важкої праці сорочку сільського трударя, стежину, що веде від рідної домівки у великий світ. Промова композитора до аудиторії ставала продовженням його музики. Він завжди шкодував, що мало встиг зробити для своєї України...

Похмурими дощовими вечорами тієї осені збиралися Андрій Малишко і Платон Майборода у затишній квартирі композитора й імпровізували. Один перебирав клавіші рояля, добираючи мелодичні звороти, барвисті гармонії, а другий упівголоса зіставляв віршовані рядки. Раптом одна з мелодій привернула увагу обох. Її повторили. Спробували проінтонувати з словами. І народилася пісня. Вона складалася швидко, так швидко, що у поета навіть не було часу пошукати чистого аркуша паперу, щоб записати слова. І він записав їх на коробці від цигарок «Казбек». Ця коробка довгий час зберігалася в композитора як реліквія, що нагадувала про ті натхненні осінні вечори.

Своїм м'яким баркарольним пульсуванням супровід пісні ніби малює поетичну картину присмеркових Карпат, передає барви весняних гір, шум гірської ріки, де відбувається перше побачення.

Щодо фільму, його знято Київською кіностудією художніх фільмів (режисер Микола Красій, сценарій Юрія Мокрієва), а головну роль зіграв Анатолій Вербицький, а в епізодах можна побачити Андрія Сову. Сюжет «Долини синіх скель» такий: Василь Рубан, який закінчив геологічний факультет, вирушає на роботу в Закарпаття. Тривалі пошуки нафти в Карпатських горах не дають успіху. Літній інженер запевняє Василя, що нафти тут немає, але молодий геолог не здається.

Ой ти, дівчино, з горіха зерня

Вірш Івана Франка

Музика Анатолія Кос-Анатольського

*Ой ти, дівчино, з горіха зерня,
Чом твоє серденько – колюче терня?*

*Чом твої устонька – тиха молитва,
А твоє слово остре, як бритва?*

*Чом твої очі сяють тим чаром,
Що то запалює серце пожаром?*

*Ох, тії очі темніші ночі,
Хто в них задивиться, й сонця не хоче!*

*І чом твій усміх – для мене скрута,
Серце бентежить, як буря люта?*

*Ой ти, дівчино, ясная зоре!
Ти мої радощі, ти моє горе!*

*Тебе кидаючи, любити мушу,
Тебе кохаючи, загублю душу.*

«Ой ти, дівчино, з горіха зерня...» Іван Франко написав на зразок української народної ліричної пісні «Ой ти, дівчино, горда і пишна...» Каменяр описує красу дівчини, використовуючи фольклорні мотиви і порівняння, властиві рідній народній пісні. Вірш увійшов до збірки поезій Івана Франка «Зів'яле листя», що вийшла 1886 року (поетові якраз сповнилося 30 літ).

Івана Франка ще за життя любили і ненавиділи водночас. Але ненавиділи все – таки більше, ніж любили. Очевидно тому, що був він вічним нонконформістом (non – conformism – «незгода»). Ще з глибокого дитинства майбутній поет не мав звички схилитися перед чужими авторитетами. А якби навіть тоді пристав на численні пропозиції австро – угорського уряду про співпрацю, у нього не було б жодних матеріальних клопотів. Проте Іван Якович натомість вибрав тернистий шлях: він завжди боровся з державною системою. Через це мав постійні арешти і нестачу грошей. Його цькували поляки та австрійці і, що найболючіше, свої – українці. І все це за небажання Франка миритися і коритися.

У душі він завжди залишався селянином, який мав унікальний розум, дивовижну енциклопедичну пам'ять і впертий, твердий характер, що не сприймав подвійної моралі того середовища, яке то влаштовувало пишні овації, то завдавало удару в найболючіше місце.

До сторіччя з дня народження Вічного революціонера, 1956 року, композитор і викладач Львівської консерваторії ім. М. Лисенка (тепер – Львівська національна музична академія ім. М. Лисенка) Анатолій Кос – Анатольський написав пісню – романс «Ой ти, дівчино, з горіха зерня», який уперше прозвучав на ювілейному концерті на честь Івана Франка. Звісно, як свідомий галичанин, якого завжди кликав до боротьби за українську мову, культуру, звичаї, пісню велет нескореного духу, Кос-Анатольський не зміг не написати щось на Франкові слова. Тим паче, відчуючи і знаючи, що Господь його наділив так щедро мелодичним даром.

Чи не з перших років свого музичного життя пісня почала втрачати своє авторство і виконувалася чи не повсюдно як народна. Хто її тільки не співав. Автор музики спокійно дивився на це: комусь вдавалося, комусь – ні. Коли ж її виконав Дмитро Гнатюк, композитор відчув, що написав щось надзвичайне і хвилююче. Також відома у виконанні Анатолія Солов'яненка, Анатолія Мокренка, Ігоря Кушплера, Олександра Василенка та інших співаків.

В одній із передач Львівського радіо Анатолій Кос – Анатольський розповів історію створення своєї пісні на вірш Івана Франка «Ой ти, дівчино, з горіха зерня». Композитор довго не наважувався братися за тексти Тараса Шевченка чи Івана Франка, вважаючи це великою відповідальністю для себе. За його словами, своєю мелодією він прагнув передати щиру лірику вірша, поруч з тим його привабив і закладений у тексті драматизм. Так з'явився прекрасний твір, який здобув велику популярність.

Закономірно й те, що саме пісня «Ой ти, дівчино, з горіха зерня» на вірш Івана Франка стала музичним символом самого Анатолія Кос – Анатольського, його «візитівкою». Цей елегійно – лагідний, водночас бентежно – схвильований твір став перлиною української вокальної лірики.

Пісня про рушник

Вірш Андрія Малишка

Музика Платона Майбороди

*Рідна мати моя, ти ночей не доспала
І водила мене у поля край села,
І в дорогу далеку ти мене на зорі проводжала,
І рушник вишиваний на щастя дала.
І в дорогу далеку ти мене на зорі проводжала,
І рушник вишиваний на щастя, на долю дала.*

*Хай на ньому цвіте росяниста доріжка,
І зелені луги, й солов'їні гаї,
І твоя незрадлива материнська ласкава усмішка,
І засмучені очі хороші твої.
І твоя незрадлива материнська ласкава усмішка,
І засмучені очі хороші, блакитні твої.*

*Я візьму той рушник, розстелю, наче долю,
В тихім шелесті трав, в щебетанні дїбров.
І на тім рушничкові оживе все знайоме до болю:*

*І дитинство, й розлука, і вірна любов.
І на тім рушничкові оживе все знайоме до болю,
І дитинство, й розлука, й твоя материнська любов.*

Платон Майборода 1958 року працював над музикою до кінофільму «Літа молодії», де в невеличкому епізоді герой картини частує свою подругу сніданком, дбайливо загорнутим матір'ю у вишиваний рушник. Режисер Олексій Мішурич запропонував уникнути звичайного побутового діалогу, а дати музично – узагальнений образ материнської любові, музичний символ материнського напутнього слова, яке світить юнакові на життєвому шляху. Ця ідея сподобалася композитору, а також його приятелю Андрієві Малишку, який мав написати пісенний вірш.

А ось як у деталях про народження безсмертного твору розповідає Андрій Демиденко, йому пощастило брати інтерв'ю у Платона Майбороди для газети «Молодь України» на початку 1970–х. Ще зовсім юний поет сидів у робочому кабінеті композитора, дещо згодом зайшла до них мати пісняря Одарка Єлисеївна, занесла чай і сіла на стілець, щоб перепочити: «Під час чаювання запитую: «А тепер, Платоне Іларіоновичу, декілька слів, будь ласка, про пісню «Рідна мати моя». Кого першого запліднила ідея створення? Як довго ви зі своїм другом і побратимом поетом Андрієм Самійловичем Малишком її писали? Платон Іларіонович крутнув головою: «Та я вже стільки про неї наговорив...»

Тут раптом озивається Одарка Єлисеївна: «Андрійчику, синку! Давай я тобі все розкажу так, як було. Бо й все проходило на моїх очах. Ми з Малишком Андрюшою жили тоді ще в одній квартирі. Так от, заходжу до них, а вони щось там длубають, про щось буркотять, стиха лаються між собою. Я й кажу: «Що ви там пишете й пишете про одне й те саме... Ви б краще написали скільки я ночей не доспала, скільки тебе, Платошо, і твого брата Жору проводжала в дорогу, скільки своїх очей я виплакала вам услід...» Вони зиркнули один на одного, потім глянули на мене, і зразу ж стали – мов їх підмінили. Й не зронивши ні слова, зачинилися. І вже не виходили – ні опівдні, ні ввечері... Я ж переживаю...

Під ранок прочиняю двері: а там диму – хоч сокиру вішай. А за роялем, бачу, сидять мої хлопці – голі по пояс, але щасливі, мов діти. Коло них порожніх пляшок – ну, ціла батарея... А заглядили мене – разом підбігли, взяли за руки і почали навперебій – чуть не злякали: «Мамо, мамо, послухайте! Це про Вас».

Платошка відкашлявся й почав першим: «Рідна мати моя, ти ночей не доспала... І в дорогу далеку ти мене на зорі проводжала...» Затим, як умів, співав Андрюша. Далі вдвох. Я ж слухала й слухала... А потім ми обнялися втрех – і вже не стримували сліз... Отак це, синку, було».

Музичний художній фільм «Літа молодії» (кіностудія ім. О. Довженка) став лідером прокату 1959 року – 36,7 млн глядачів. У ньому вперше прозвучала «Пісня про рушник» з голосу Олександра Таранця.

А льон цвіте

Вірш Василя Юхимовича

Музика Івана Сльоти

*Де льони – довгуни вилягали
І гордо вставали,
Рахували сини,
Скільки літ їм зозулі кували.*

Приспів:

*А льон цвіте синьо – синьо,
А мати жде додому сина.*

*Голубіли льони
Та здригнулось від грому Полісся,
По дорогах війни
Синьоокі сини розійшлися.*

Приспів.

*Почорніли льони,
Не здавались в полон золотими,
Полягали сини
І вставали із пламеню – диму.*

Приспів.

*Знов розквітли льони
У Поліськiм краю голубому.
Повертались сини,
Як герої до рідного дому.*

Випускник хорового відділення Одеської консерваторії Іван Сльота приїхав у Житомир 1970 року. Молодому музикантові судилося заново створювати ансамбль пісні і танцю «Льонок». Невдовзі народилася і знакова пісня – «А льон цвіте...» «У ті часи льони фігурували не лише в піснях, – зізнався Іван Сльота. – Якось на початку 1970-их заїхали ми в Сімківку, що в Ємільчинському районі на Житомирщині. І зненацька перед очима відкрилось неосяжне море синьо – блакитного квітучого льону і пахучого хмелю... Усе голубіло, червоніло, зеленіло, цвіло на полях. Поруч із селом я угледів дерев'яну садибу. Там поралась немолода жіночка. Я вийшов з автобуса, розгомонівся з нею про життя – буття. Змалку робив це залюбки. Бо відколи поховали батька, спілкуватися доводилось переважно з сільськими жінками. Виявилось, що вона – льонарка в місцевому колгоспі. Чоловіка не діждалася з війни. А син учиться в місті і до матері озивається дуже рідко.

З тієї розмови одразу й навялось – «А льон цвіте синьо – синьо, а мати жде додому сина...» Це мої слова, які згодом стали початком приспіву. Сів я в автобус із думкою про нову пісню...

Обмірковував слова. Хоч мелодії ще не було, я був упевнений, що вона десь існує і готова будь – якої миті злетіти, тільки – но з'явиться віршований текст. Але хто його напише? Перебираючи в пам'яті поетів, згадав знаного вже поета – пісняра Василя Юхимовича. Працював він у Києві заступником редактора журналу «Україна». Буквально через день – два вирушив до нього із своєю «рибою – заготовкою». Позналилися. Розповів про організацію нового «Льонка» і повернувся додому натхненний. Який же я був здивований, коли рано – вранці пролунав телефонний дзвінок від Юхимовича: «Послухай...» Де льони – довгуни Вилягали і гордо вставали, Наслухали сини, Скільки літ їм зозулі кували...» Я швиденько записав ці слова. А десь до вечора була вже й музика готова. Щоправда, текст не відразу нам сподобався – сперечалися, шукали варіанти. Зокрема щодо останнього куплета я сумнівався. Взявся сам його дописувати. Хоча тоді ще поезією по – справжньому не захоплювався. Зрештою у пісні з'явилися такі рядки: Знов розквітли льони У поліськiм краю голубому, Повертались сини, Як герої до рідного дому...

Вона з тих пісень, яку з першого ж виконання вважають народною. Її виконують як в «офіційних обставинках», так і в «неофіційних» – на весіллях, на хрестинах. І за столом, і під столом, і в трамваях, і в тролейбусах, і в метро.

Під цю пісню плачуть українські матері, котрі кожної миті чекають своїх синів...

Час засвідчив, що пісня стала візитівкою колективу. Відтоді й пішла фраза – «Льонок» – то Сльота, а Сльота – то «Льонок»!

1989 року житомирська влада вирішила вшанувати мелодію Івана Сльоти. На міській ратуші Житомира із гучномовців біля головного годинника щогодини можна почути кілька тактів «А льон цвіте...» Хоч у вірші немає згадки про Житомир, та більш вдалої мелодії для цього міста, мабуть, годі й придумати.

Білі лебеді

Вірш Михайла Ткача

Музика Олександра Білаша

*Посідали лебеді на воду,
Задивились лебеді на вроду,
А лебідка лебедеві пара,
Не засмуцуй небо, сива хмаро,
Не чорнійте дні на небосхилі,
Хай обручки сонця котять хвилі...*

*Не летить, літа, так дуже швидко, –
Хай поплава з лебедем лебідка.
Не летить, літа, так дуже швидко, –
Хай поплава з лебедем лебідка.*

*Хай же краще висохне озерце,
Ніж кохання в лебединім серці,
Без лебідки помирає лебідь,
Склавши крила, падає із неба.
Пада лебідь – винести не сила:*

Самотина світ йому закрила...

*Не летить, літа, так дуже швидко, –
Хай поплава з лебедем лебідка.
Не летить, літа, так дуже швидко, –
Хай поплава з лебедем лебідка.*

*Доки може плавать біла лада,
Не спокусить ладу хитра зрада,
Бо любов у лебединім світі
Як висока пісня у зеніті.
Тільки раз кохає білий лебідь,
Тільки раз злітає він у небо...*

Талановитому Михайлові Ткачу доля відвела 17 плідних років співпраці з таким же, як і він, обдаруванням – композитором Олександром Білашем. Їх також єднала не лише творча, а й справжня чоловіча дружба.

«Друга можна мати одного, двох (товаришів буває більше). Для мене одним з них є Михайло Ткач. Наша дружба перевірена роками, найкращими і найтяжчими хвилинами життя: ми завжди ділимо з ним радість і горе, – щиро говорив Олександр Білаш. – Окрім цього, я люблю Ткача як поета – мені близька за характером і світосприйняттям його лірика, яка з кожним роком набуває все ширшого громадянського звучання».

У своїй творчості самотній Михайло Ткач неодноразово переконує: якщо б не було вірності, милосердя, самопожертви, то й весна не здалася б, не залишилося б що воскресати в людських душах після довгої холодної зими. До подібного висновку підводить і вірш «Білі лебеді», який став прекрасною піснею з чудовою мелодією Олександра Білаша: «Хай вже краще висохне озерце, Ніж кохання в лебединім серці».

Поет порівнює лебедину любов із «піснею у зеніті». Для того, аби звучала пісня кохання, ці птахи завжди мусять бути разом. Та поетова уява домальовує картину, що рано чи пізно має стати реальністю: лебідки нема, лебідь у розпачі складає крила й падає з неба. Автор намагається сповільнити плин часу, щоб закохані довше побули разом: «Не летить, літа, так дуже швидко, Хай поплава з лебедем лебідка».

Улюблений співак поета Дмитро Гнатюк завжди дорожив своїм земляком і його творчістю: «Михайло з юних літ завжди був високопорядною людиною. Згадую, як він мене запрошує на свої концерти. І завжди хвилюється, ніяковіє. Хоче заплатити мені, а грошей нема. А я жодних умов ні йому, ні комусь іншому ніколи не висував. Але він щораз хвилювався, так йому пекло оте безгрошів'я. Я завжди у нього співав безплатно. Хоча дехто, знаю, і навіть молодші наші земляки – буковинці, вивертали його, як кожух догори ворсом, з тією платнею. Незадовго до смерті на одному своєму такому творчому вечорі Михайло мене кличе: «Дмитре, ходи до мене». Я підходжу за кулісами, а в нього очі світяться: «Я хочу тобі заплатити нарешті». Я йому: «Михайле, та ж у нас традиція – я ж у тебе безплатний». Він тоді ніби затявся – візьми конверт, і квит! І всукав – таки його мені. Знаєте, я чомусь думаю, що ото з тими попередніми умовами, з тим «рванням» грошей втрачається щось дуже важливе, людське. Щось є в тому недобре».

Народність як основну ознаку лірики Михайла Ткача, як запоруку її популярності виокремлював і Петро Осадчук: «Секрет не тільки в тому, що талановиті композитори написали таку музику на вірші поета, яка органічно зливається з текстом, музично «прочитує» зміст поезії і вияскравлює художньо – виражальні засоби. Багато важить сама природа творчості Ткача, духом близької до народного життя, а в деталях, емоційних акцентах зосередженої на

його святощах: любові до батька й матері, до рідного краю; зосередженої на красі взаємин між хлопцем і дівчиною, чоловіком і жінкою».

«Пісня для мене, – говорив Білаш, – не жанр, то любов! На все життя... Недарма її називають душею народу, його «поетичною біографією» (вислів незабутнього Олександра Довженка). Якби мені вдалося створити десь із п'ятірко пісень, ... вартих чогось – вважав би себе щасливим».

Білий сніг на зеленому листі

Вірш Михайла Ткача

Музика Олександра Білаша

*Виглядаю тебе ще з весняних доріг,
Обминаю у мріях стежини тернисті.
Замість тебе в саду раптом сніг, раптом сніг,
Ранній сніг на зеленому листі.*

*Чи дорогу тобі, може, хтось перебіг,
Чи тебе забарили вітри норовисті,
Що так рано в саду раптом сніг, раптом сніг,
Сніг, як сміх, на зеленому листі?*

*Коли десь, моє щастя, ти збилося з ніг,
То поклич і до серця мого нахилися –
І розтане той сніг – ранній сніг, ранній сніг, –
Сніг, як сум, на зеленому листі.*

*Я виходити буду щодня на поріг,
Сподіватися буду, що прийдеш колись ти,*

*Бо для мене той сніг – ранній сніг, ранній сніг, –
Пізній цвіт на зеленому листі.*

Пісенна творчість Михайла Ткача як самобутнє явище національної культури та, зокрема, літератури досі мало досліджене. Уся пісенна лірика Михайла Ткача (а це сотні творів, написаних у співавторстві з Платоном Майбородою, Олександром Білашем, Степаном Сабадашем, Володимиром Івасюком, Павлом Дворським, Ігорем Покладом, Ігорем Шамо, Олександром Злотником, Миколою Мозговим та ін.) є одою любові: до матері, України й жінки. Ткачеві пісні про кохання максимально наближені до народних зразків. Вони вважаються частиною так званої поп-культури, проте цю приналежність можна означити як умовну, виправдану хіба що явищем популярності творів. У корені ж ситуація виглядає інакше: поп – культура покликана виконувати розважальну функцію, що не є визначальним для лірики Михайла Ткача. Його пісні, услід за народними, насамперед, виховують суспільство на засадах добра, милосердя, щирості, справедливості, любові, поваги, вірності та краси.

Одного разу у Києві, виходячи з Міністерства культури, Михайло Ткач побачив неочікуваний ранній сніг і відразу ж сказав Олександрові Білашу написати пісню «Сніг на зеленому листі». Треба визнати, що поет ніколи не був голосливим. Усе, що виривалося з його вуст, мало втілення у житті. Відтак народилася ще одна гарна пісня.

«Пропагував я пісні Олександра Білаша. Хто б і що нині не говорив, але саме я був першим виконавцем понад двадцяти найвідоміших пісень Олександра Івановича, з яким ми товаришували довгі роки, – з гордістю говорив Микола Кондратюк. – Серед них – «Два кольори», «Ясени», «Прилетіла ластівка». Пощастило мені першим виконати й їхню з Михайлом Ткачем «Білий сніг на зеленому листі». У Білаша поганих пісень не було».

Пісня «Сніг на зеленому листі» цікава тим, що в ній відбувається розвиток зазначених асоціацій аж до повного переосмислення. Через мотив чекання і з допомогою психологічного паралелізму автор відкриває палітру переживань ліричного героя: здивування, тривогу, сумнів, надію тощо. Коли очікування тільки – но починається, герой не відчуває загрози і не усвідомлює трагедії «раннього снігу на зеленому листі» (зимового подиху восени – тепла, скутого холодом, – любові, яка зустріла байдужість). Поки що для нього цей сніг – «як сміх».

Кульмінація твору – болісне прозріння, що приходить на зміну безтурботності: «...упав на мій сміх раптом сніг, раптом сніг, Сніг, як біль, на зеленому листі».

Наступний етап розвитку внутрішньої драми ліричного героя – «сніг, як сум». У останній строфі мотив чекання звучить найвиразніше: «Я виходити буду щодня на поріг, Сподіватися буду, що прийдеш колись ти». За ступенем відданості це чекання закоханого хлопця можна порівняти хіба що з образом материнського (вічного) чекання на сина. Мотив чекання тут споріднений із мотивом вірності. Оптимістичне завершення історії вимагає позитивного осмислення образу снігу: «... для мене той сніг – ранній сніг, ранній сніг – Пізній цвіт на зеленому листі». Водночас це протилежне прочитання «холодного» символу: сніг порівнюється із цвітом, який є атрибутом весни, тобто переймає «теплу» символіку цвіту, символіку любові.

В наше місто приходить весна

Вірш Миколи Сома

Музика Оскара Сандлера

*В наше місто приходить весна,
А з весною приходить кохання.
Квітка серця твого чарівна
Розкривається, наче світання.*

Приспів:

*Ти – весна моя, ти – краса моя,
Рідне місто – ти любов моя!
Я твою красу наче квіт несучу навіки,
У життя несучу.*

*Кожна квітка шепоче «люби»,
Кожне серце співає на бульварі.
А над нами летять голуби,
Що зійшлися навіки у парі.*

Приспів.

*В наше місто летять солов'ї,
І весну заколишуть піснями,
Перші сливи, твої і мої,
Зацвіли молодими садами.*

Приспів.

Як красиво і чарівно у нашій столиці у травні, коли цвітуть каштани: диво з див! Мабуть, не випадково 1965 року Київська кіностудія імені Довженка зняла ліричну комедію «Місяць травень» з життя столичних студентів. Кінокомедія розповідає про молоду студентську сім'ю, якій кохання допомагає долати всі життєві труднощі.

На екрані старі тролейбуси на Хрещатику, цнотливий центр, готель «Москва» (нині «Україна»), Палац Спорту, метро на гірку – на Печерськ... і повсюдно багато – багато зелені!..

Режисер Григорій Ліпшиць і сценарист Фелікс Миронер зуміли запросити для запису титульної пісні популярну співачку того часу Майю Кристалінську, яка чудово виконала «В наше місто приходять весна» українською!

Правда, у титрах прізвище співачки не вказане, на той час подібна практика була поширена, на авторські права виконавців мало хто зважав... Що цікаво, фільм знятий російською мовою, а пісня – рідною!

Досить неприродно, чужою мовою розмовляють Микола Яковченко (у ролі коменданта гуртожитку) і Нонна Копержинська (вона ж Секлета Пилипівна з екранізації «За двома зайцями»).

Вірш до пісні написав український поет Микола Сом, а музику – Оскар Сандлер, автор легендарної дитячої колискової «Заходить до хати»... Картина «Місяць травень» спеціально була випущена на екрани 1 травня того ж 1965 року.

Що ж до Маїї Кристалінської, вона була перлиною виконання задушевних пісень радянської держави 1960–1980-х років. Її голос був кожному настільки рідним, милим і затишним, що глядачі на концертах відчували себе маленькими дітьми. За цей дар співачку називали «матусею естради». Лише обмежене коло друзів та рідних людей знали, чому так сумно звучить її голос, чому виконує лише сумні пісні. Мало хто знав, що незмінна косинка на шії співачки – не талісман, не новомодна вигадка, яку відразу почали копіювати багато жінок тодішньої держави, – вона приховувала величезну людську трагедію. Чверть століття співачка прожила, чекаючи неминучого фіналу. Вона виходила на сцену щоразу як востаннє, віддаючи глядачеві себе і свою ніжність без залишку. Ніхто й подумати не міг, що в цих величезних сумних очах ховалася страшна таємниця – невиліковна хвороба. У неї лікарі виявили пухлину лімфатичних залоз (лімфогранулематоз). Але навіть це не змогло перешкодити її щастю. Майя Кристалінська не була сліпучою красунею. Але всі, хто перебував поруч з нею бодай хвилину, відчували її рідкісну привабливість, світлу ауру, надзвичайну жіночу м'якість. І дивовижний голос, яким співала її душа. Слава Богові, що дав нам можливість нині слухати у виконанні співачки кілька пісень українською мовою, в яких зовсім не відчувається жодного акценту. Для неї писали навіть Андрій Малишко та Платон Майборода. Видається, що їх виконавиця – корінна з діда – прадіда щира українка!

Хоч доля відвела Маїї Кристалінській усього 53 роки земного життя (померла у 1985-му), й досі голос великої співачки стає таємницею незбагненим і неповторним. Вслухаючись в нього, розумієш, якою має бути людина – великодушною, глибокою і з величезним серцем любові! На превеликий жаль, не доспівала, не долюбила...

Відлуння твоїх кроків

Вірш Володимира Вознюка

Музика Володимира Івасюка

*Твої кроки мій забрали спокій –
Ти від мене йдеш в осінню ніч.
Я ж у мріях біля тебе, збоку,
Віями торкаюсь пліч.*

Приспів:

*І плине час білим птахом в чисту голубінь,
Чому це нас роз'єднала тиха далечінь?
Скажи, чому на моїх вустах є тінь журби,
Луну одну залишив для мене ти?*

*Те відлуння в моє серце б'ється,
І воно спішить за ним услід.
Стихнуть кроки, та не стихне серце –
Жду тебе з далеких літ.*

Приспів.

Пісню «Відлуння твоїх кроків» вважають одним із найкращих творів композитора Володимира Івасюка. Автор називав її типовим українським романсом. Поетові Володимиру Вознюку вдалося написати вірш всього за день, а її знають і люблять вже не один десяток років. І хоч пісню переспівали популярні співачки різних часів: Лідія Відаш, Людмила Артеменко, Софія Ротару, все ж Володя Івасюк на початках хотів довірити її долю солістам ансамблю «Смерічка» Левка Дутковського Василю Зінкевичу і Назарію Яремчуку. Згодом композитор зрозумів, що лише жіночий голос здатний «зробити з неї шедевр», тільки жінка зможе зворушливо виконати її... Задушевна, вишукана мелодія, милозвучні слова одразу запали у людські серця, і на довгі–довгі роки пісня стала популярною. Автора вірша «Відлуння твоїх кроків» Володимира Вознюка знають у мистецьких колах ще й як директора Чернівецького літературно – меморіального музею Ольги Кобилянської.

А все почалося теплої, золотистої осені 1969 року. «20–річний Івасюк в одному з туристичних походів познайомився з моїм товаришем Миколою Коломійцем (нині він живе і працює на Хмельниччині). Цікаво, що і я, і Микола вже тоді (а навчалися ми на третьому курсі філологічного факультету Чернівецького університету) писали вірші, – каже поет Володимир Вознюк. – Микола запросив Володю до себе в гості. Ми мешкали в одній кімнаті студентського гуртожитку на вулиці Островського (тепер вулиця названа ім'ям Сіді Таль). Володя приніс готову музику і запропонував написати слова до неї Миколі. Потрібне композиторові поет не зміг народити, і Володя запитав мене, чи не зміг би взятися за текст. Він мені сказав, що хотів би бачити у вірші. Я записав музику на свій магнітофон «Весна», який у ті роки серед молоді вважався ледь не останнім «писком» моди і техніки. Слова написав за день, а наступного показав їх Володі. Той, прочитавши, відразу сказав: «Старий, тобі це вдалося зробити!» Ось цей майже перший варіант і співається досі.

У мене пісня починалася так: «Впали кроки і забрали спокій, Ти від мене йдеш в осінню ніч...» У записах же чомусь з'являлося інше – «Твої кроки мій забрали спокій...», де вже у першому слові «твої» спотворювався наголос. Ще Володя ніяк не міг второпати зміст останнього рядка першого куплету, тому запитав: «А як можна збоку віями торкатись пліч?» Я йому пояснював, що це дуже просто: хлопець вищий своєї коханої дівчини, яка йде збоку і віями торкається його пліч. Але пісня писалася для чоловічого голосу, хоч нині вона популярна і улюблена з жіночої подачі. Так і було в першому варіанті: «Скажи, чому на вустах моїх є тінь журби, Луну одну залишила мені ти?»

Володя хотів її запропонувати Володимирові Голубу (був колись такий популярний співак, згодом він емігрував за океан). Могли «Відлуння твоїх кроків» заспівати Василь Зінкевич з Назарієм Яремчуком. Зберігся лист Володі, датований 26 жовтня 1969 року керівникові «Смерічки» Левкові Дутковському: «Якщо маєш потребу в нових піснях, то я вишлю тобі її (можу зробити оркестровку). Напиши мені, чи маєш добрий голос (тенор), на який я міг би розраховувати. Пісня називається «Відлуння твоїх кроків».

Прем'єрне виконання пісні Володя довірив своїй першій співачці Лідії Відаш. Час підтвердив, що він не помилився. Пізніше «Відлуння» записала Софія Ротару, вийшла пісня у виконанні співачки й на платівці «Тільки тобі».

Виростеш ти, сину

Вірш Василя Симоненка

Музика Анатолія Пашкевича

*Виростеш ти, сину, вирушиши в дорогу,
Виростуть з тобою приспані тривоги.*

*У хмельні смеркання мавки чорноброві
Ждатимуть твоєї ніжності й любові.*

*Будуть тебе кликати у сади зелені
Хлопців чорночубих диво – наречені.*

*Можеш вибирати друзів і дружину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину.*

*Можна вибрати друга і по духу брата,
Та не можна рідну матір вибирати.*

*За тобою завше будуть мандрувати
Очі материнські і білява хата.*

*І якщо впадеши ти на чужому полі,
Прийдуть з України верби і тополі.*

*Стануть над тобою, листям затріпочуть,
Тугою прощання душу залоскоцуть.*

*Можна все на світі вибирати, сину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину.*

Був час, коли захопившись поезією шотландця Роберта Бернса, Василь Симоненко, певно, мрійливо зітхнувши, занотував у щоденнику: «Хотів би я, щоб мої пісні співали, як співають в англomовному світі Бернса...» За життя Василя ніхто й гадки не мав, а він – й погодів, що його вірші стануть народними піснями і їх співатимуть доти, доки житиме на землі бодай один українець.

«Земля вже 28-й раз несе мене навколо Сонця. Мало встиг я зробити за цей час гарного і доброго, – щиро зізнавався поет. – Зате навчився я пити горілку, смердіти тютюном, навчився мовчати і бути обережним, коли слід кричати. І найстрашніше – навчився бути нещирим. Брехня – мабуть, моя професія... Я розумію, що поет з мене такий собі. Але бувають і гірші. Такі, як я, теж необхідні для літератури. Ми своїми кволими думками угноїмо ґрунт, на якому виросте гігант. Прийдешній Тарас або Франко». Надмірне самооскарження. Адже епоха така контroversійна й немилостива, а Василь ще такий молодий. Його духовне становлення тільки починалося і обіцяло увінчатися чимось непересічним, а може, й геніальним, адже потенціал поет мав колосальний, а вчитися ніколи не припиняв. Він ненавидів смерть, знаючи, що вмирає. Він так хотів жити. Він ще стільки міг зробити доброго...

Доля не зводила Симоненка спеціально для творчої праці з кимось із українських композиторів. 1965 року 27-літній Анатолій Пашкевич на запрошення керівника Черкаського державного народного хору Анатолія Авдієвського приїхав працювати хормейстером цього знаного колективу. Молодий здібний та обдарований Пашкевич не міг не звернути уваги на вперше видану Василеву збірку «Тиша і грім». Вона полонила його своєю незвичайністю, простотою форми, глибиною і своєрідним новаторством у відкритті незайманих пластів.

«Коли я ознайомився з Василевою поезією, зокрема з віршем «Лебеді материнства», одразу зрозумів, що їхня ритмічна побудова може легко лягти на музику, – зізнавався Анатолій Пашкевич. Пам'ятаю, їхав я до Києва по Дніпру «Ракетою» – тоді були дуже популярними такі річкові судна на підводних крилах... Прихилившись до борту теплохода, вдивлявся в поетичний текст Симоненка і сам про себе щось наспівував, підбирав якусь мелодію, хоч нотного паперу в мене, звісно, не було під рукою, щоб записати... Коли приїхав у Київ, зайшов до Дмитра Омеляновича Луценка, сів за інструмент і почав награвати. Він якось одразу звернув увагу і прислухався: «Що це за мелодія?» – «Оце Василеві, кажу, Симоненка, вірші. Хочу написати пісню». Він послухав – послухав та й каже: «Гарна пісня буде!»

Симоненко і Пашкевич не були знайомі особисто, хоч велику дециму свого життя віддали землі великого Тараса – Черкащині. І, напевне, обов'язково зустрілися би. І обов'язково б здружилися. Тільки жорсткі життєві реалії, за яких так рано не стало Василя, змусили їх на кілька років розминутися в часі.

8 січня 1935 року народився поет Василь Симоненко і 8 січня 2005 року помер композитор Анатолій Пашкевич... Їхня пісня «Виростеш ти, сину» стала народною, вона гордо стоїть в одному ряду з найвизначнішими українськими музичними творами ХХ століття. Так вдячна доля розпорядилася, що ці два вірні сини України, велети її Поезії і Музики, побраталися в

чудовій мелодії. Симоненко і Пашкевич й поховані поряд – майже навпроти один одного обабіч центральної алеї черкаського кладовища.

Вогник

Вірш Андрія Малишка

Музика Платона Майбороди

*В вечірню годину, де в зорях долина,
Де вогником світиться дім,
Шумить під вікном молода тополина,
Неначе у серці моїм.*

*Там юність ходила у росах до хати
І жевріла цвітом вона,
Там батько не спить і задумалась мати,
Ота, що у світі одна.*

*Синів виростили, не зводили з ока,
Любили в житті над усе,
Шумить під вікном тополина висока,
Мов звісточку дальню несе.*

*А вогник їм сяє, мов спогад про сина,
Не все ж повертає назад.
І журиється вікнами наша хатина,*

І шепче задумливий сад.

*Та де б не ходив я в далекій дорозі,
В чужім чи у ріднім краю,
Я згадую вогник у тихій тривозі
І рідну хатину свою.*

*Бо дивляться в далеч засмучені очі,
Хоч тінь там моя промайне,
Бо світиться вогник у темній ночі,
Мов кличе додому мене!*

На початку 1960–х років у житті популярної співачки свого часу Майї Кристалінської сталися дві дуже важливі зустрічі. Вона зустріла свою кращу пісню і зустріла коханого, гідну її людину. У фільмі «Три тополи на Плющисі» ліричним лейтмотивом фільму стала пісня «Ніжність». Тепер уявити історію естради без цієї пісні вже неможливо. А людину, яку Майя зустріла, звали Едуард Барклай. Молодий красень, душа суспільства, Едуард Барклай входив у вищі кола московського бомонду. За порадою Едуарда Майя почала з'являтися на сцені не у звичних костюмах, а в елегантних сукнях з високим коміром. Він сам вибирав фасони і забарвлення тканини. Кристалінська і Барклай стали жити разом, а через деякий час цивільний шлюб змінився офіційним, хоча через хворобу Майя не могла мати дітей.

Особливе місце у творчості Майї Кристалінської займають українські пісні.

Хоч їх не настільки аж багато пощастило записати, проте кожна, завдяки особливому інтонуванню, виразності та чистоті голосу співачки наділена рідкісним щиросердечним настроєм. У зеніті слави, окрилена успіхом, неймовірно популярна, вона вперше записала пісню українською мовою. Їй і нам пощастило, адже таке право писати для неї і щастя чути твір з її голосом випало авторам десятків безсмертних національних творинь – поетові Андрієві Малишку і композиторові Платону Майбороді. Вона мала назву «Вогник». Її можна слухати і слухати. Такі пісні і таке виконання ніколи не набридають. А було це 1962 року.

Є поезії, на перший погляд, позбавлені пафосу й зовнішніх прикрас, але водночас наділені якимось особливим теплом, щирістю, що відразу стають рідними кожній людині, закарбовуються навіки в пам'яті. Таким є вірш Андрія Малишка «Вогник». У цій поезії Андрій Малишко вкотре звертається до теми рідної оселі. Тихим сумом сповнені її рядки. Від того, що не завжди знаходять час сини відвідати батьків, лиш теплими спогадами зігривається душа. І ще ледь вловимо почуття провини – кличе вогник до рідної хати, але частіше зринає вона в пам'яті, аніж знаходять діти годинку, щоб переступити знайомий поріг! Цим твором Малишко прагнув нагадати всім і кожному: він світить вічно, отой вогник, він є орієнтиром у круговерті життя, він обіцяє прихисток, тепло і ласку. Лише частіше треба повертатись додому, частіше обіймати матусю і тиснути батькову долоню...

Змалечку в родині Малишків вечорами в хаті бриніла то весела, то сумовита ньєччина пісня. Від матері перейняв поет любов до народних мелодій і рідного слова. «Той незабутній вогник отчого дому, – згадував поет, – де вперше почув я думи Великого Кобзаря, материнська пісня, ласкава і сувора, напоїли і вигодували мене, дали мені душевний гарт і радість на все життя».

Ось цей рідний вогник Малишка філігранно вловив у своїй мелодії Платон Майборода, а Майя Кристалінська душевно донесла до слухачів.

17 лютого 1970 року згас земний вогник Андрія Малишка. Високу оцінку творчості поета дав письменник Олесь Гончар: «Малишко – один з найяскравіших наших українських поетів...»

він згорів доточно, упав на півшляху, полишивши нам золоті розписи своїх поезій, нев'янучу красу своїх пісень».

Немає більшої радості в поета, як почути свою пісню з уст народу. Малишко мав таку радість не раз. Лише з Платоном Майбородою написав понад 30 пісень. Кожна – шедевр!

Впали роси на покоси

Вірш Дмитра Павличка

Музика Олександра Білаша

*Впали роси на покоси,
Засвітилися навколо;
Там дівча ходило босе,
Білу ніжку проколело.*

*Згинуть роси, як над світом
Сонечко зійде багряне.
Крапля крові самоцвітом
У його промінні стане.*

*Білі роси – то кохання,
Що живе лиш до світання:
Кров, що в сонці не поблідла, –
То любов правдива й світла.*

«Не можу і не маю права гнівити Бога, адже й справді він дав мені поетичний дар, – щиросердечно визнавав Дмитро Павличко. – Якщо ж говорити про першу пісню (а їх було

відразу дві), то нею став твір до кінофільму київської кіностудії імені Олександра Довженка «Роман і Франческа», знятий 1960 року режисером Володимиром Денисенком. Тексти, які стали піснями, а це пісня Романа «Впали роси на покоси», і пісня Франчески «Чайкою в морі любов моя літає», яку співала українською Людмила Гурченко, були написані ще у 1958–му».

Фільм вийшов на екрани у тому ж 1960 році. Пісня Романа «Впали роси на покоси» дала Олександрові Білашу віру в себе як у композитора. Згодом він почув уперше свій твір, як його співали десь в помешканні. Це просто ошелешило: його пісню співають прості люди! Якось Олександра Івановича підвозив таксист, і біля кінотеатру, побачивши афішу фільму «Роман і Франческа», почав наспівувати «Впали роси...» «У Саші перехопило дихання, він жахнувся від думки, що водій упізнав його, – ділилася своїми спогадами дружина композитора Лариса Остапенко. – Але помилився. Тоді не втримався і запитав: «А ви знаєте, хто написав цю пісню?» Таксист відповів досить круто, тобто триповерховим матом, літературно воно звучить приблизно так: «А навіщо мені знати?!» Олександр Іванович той епізод часто згадував пізніше під час творчих зустрічей і авторських виступів на сцені. З тим таксистом вони здружилися, і він завше зупинявся, коли бачив мого красеня – розхристаного, з розкуйовдженим волоссям, трошки напідпитку, але щасливого – і здаля кричав: «Олександр Івановичу, куди вас підвезти?»

Кожна пісня Олександра Білаша має своє обличчя. Її не сплутаєш із творами інших композиторів, але дивина його мистецької самобутності полягає в тому, що, маючи певні спільні риси, його солоспіву й хори зовсім несхожі один з одним. В кожній пісні, в кожному його творі відлунюється українська мелодика, є щось сонячне, іскристе, віртуозне, побудоване на звичайній для автора елегантній основі.

«Завдяки «Роману і Франчесці», як і «Карнавальній ночі», я відчула насправді, що таке любов народна до актора, – говорила Людмила Гурченко. – Якщо нині прийнято відносити свої зіграні ролі в певних фільмах у першу п'ятірку чи десятку, тобто виокремити найкраще, то я ж «Романа і Франческу» виділила окремо. Цей фільм особливо дорогий для мене і стоїть він осібно від всього іншого. Найбільше приємно, що мене запросили до Києва тоді, коли інші студії не запрошували. Могли ж цього не зробити. І хтозна якою була б моя доля... Усі відзначали, що музика Олександра Білаша просто прекрасна. А які чудові слова Дмитра Павличка до пісні Романа «Впали роси на покоси».

«Я любив Олександра Білаша, дуже любив. Любив як людину. Він був веселий. Він не вмів згинатися ні перед ким, – зізнається Дмитро Павличко. – А які він писав вірші! Нам ще варто відкрити для себе Білаша – поета! Сашко, як ніхто інший, розумів ціну слова. І я любив Білаша за його людську натуру. Любив його як композитора. Не так за пісні, як за симфонічну та оперну музику і музику до кінофільмів. Його пісенна творчість для мене була дуже дорогою. Я пишався його музикою на слова Михайла Ткача та Івана Драча. І Василя Юхимовича. Це велике щастя було мати такого великого друга і великого композитора».

Гуси-лебеді

Вірш Богдана Стельмаха

Музика Богдана Янівського

*Їхав – обіцяв повернутись, прийти
ти...*

*Ой, не міг прийти – ніч свою знайти
встиг...*

*гуси – лебеді в синій вересень,
ладо з ладою за розлукою,
гуси – лебеді біле пір'ячко,
ладо з ладою
жаль
мине*

*білий лебідь мене мене
жаль
ладо з ладою – жаль
жаль
білий лебідь мене мене
жаль*

ладо з ладою – жаль.

З композитором Богданом Янівським його львівський тезко поет Богдан Стельмах познайомився, коли той повернувся з армійської служби, 1967 року. Якраз тоді Янівський досить плідно працював, пишучи музику для театральних вистав. У нас в той період народилися такі пісні, як: «Сум Афродіти», «Є на світі казка», «Верховинська коліскова», «Голубівна», – згадує поет Богдан Стельмах. – Богдан працював у музичній редакції Львівського обласного радіо. Тож ті пісні швидко записувалися і ширилися по світу. Потім з'явилися «Гуси – лебеді».

Треба визнати, що ініціатором і натхненником її написання був популярний львівський співак 1960-х років Теодор (усі його називали скорочено – Тео) Мороз. Так ось він нам з Янівським наспівав сербською мовою прекрасну мелодію з такими ж милими словами. Я й досі достеменно все пам'ятаю і можу повторити, єдине: чую її з голосу Тео.

Ми з Богданом Янівським вирішили зробити український варіант цієї пісні. У мене відразу ж народилися слова, а композитор зробив до них обробку з тієї мелодії, яку нам виспівав Тео Мороз. Звісно, не сподобатися слухачеві вона не могла. Її записали на Львівському обласному радіо і вона мала шалену популярність. Й досі мій колега Ігор Калинець, згадуючи той час, наголошує, що наша з Богданом Янівським пісня «Гуси-лебеді» – це були львівські «Шербурзькі парасольки». Досить вдало зазвучало в нашому творінні старослов'янське слово «лада». Ладо – лада, в розумінні: коханий – кохана.

Першими заспівали популярні львівські співаки Тео Мороз і Леся Боровець. Треба визнати, що Тео досить мило картавив, був приємним і шляхетним чоловіком. А ця картавість навіть додала якогось особливого шарму пісні. Потім з Янівським ми написали для нього «Сиве крило», яку він співав також з Лесею Боровець. Досить швидко «Гуси-лебеді» перелетіли океан і зазвучали на Американському континенті: у США та Канаді, а невдовзі повсюдно у тих світах, де живуть українці. Значить, вартувала того!»

«Богдан Янівський довіряв мені всі свої прем'єрні пісні, – каже співачка Леся Боровець. – У нього саме почався досить плідний період співпраці з його тезкою Богданом Стельмахом. Пісні народжувалися в них, немов гриби після дощу: одна краща іншої! «Не забудь», «Є на світі казка», «Сум Афродіти», «Верховинська коліскова», «Гуси – лебеді», «Калини квіт», «Сиве крило»... Склалися у мене досить приязні стосунки й з Богданом Стельмахом, надзвичайно талановитим і обдарованим поетом. Йому вдавалося бути піснетворцем разом з Мирославом Скориком, Володимиром Івасюком, Ігорем Білозіром, звісно, й з Богданом Янівським. Жодного промаху, всі пісні геніальні, всі стали шлягерами. Треба сказати, що упродовж багатьох десятирок років моїм голосом звучали пісні Стельмаха – Янівського у виставах львівського театру Марії Заньковецької, адже не таємницею є те, що обидва досить плідно співпрацювали з різними українськими театрами, зокрема з нашими заньківчанами. Серед пісень, які написали два Богдани – Янівський та Стельмах, багато було дуетних, тому мені доводилося їх співати з різними львівськими виконавцями. Варто визнати, що від цього ті твори лише вигравали. «Гуси – лебеді» я співала з обдарованим солістом львівської філармонії, на жаль, давно уже покійним Тео Морозом. «Не забудь» співала з В'ячеславом Соколовим, «Сиве крило» – з Ігорем Левенцем».

Два кольори

Вірш Дмитра Павличка

Музика Олександра Білаша

Аранжування Едварда Раковича.

*Як я малим збирався навесні
Піти у світ незаними шляхами,
Сорочку мати вишила мені
Червоними і чорними,
Червоними і чорними нитками.*

Приспів:

*Два кольори мої, два кольори,
Оба на полотні, в душі моїй оба,
Два кольори мої, два кольори:
Червоне – то любов, а чорне – то журба.*

Мене водило в безвісті життя,

*Та я вертався на свої пороги,
Переплелись, як мамине шиття,
Щасливі і сумні мої,
Щасливі і сумні мої дороги.*

Приспів.

*Мені війнула в очі сивина,
Та я нічого не везу додому,
Лиш згорточок старого полотна
І вишите моє життя,
І вишите моє життя на ньому.*

Приспів.

Високосний 1964 рік. 29 лютого. Київ. З'їзд комсомолу України. Серед обраних у Верховній Раді УРСР (тоді парламентську залу використовували для компартійних та молодіжних зібрань) сидять і нудьгують композитор Олександр Білаш і поет Дмитро Павличко. Роздивляються навкруги, вишукуючи вродливі обличчя українських красунь – делегаток. Раптом погляд Білаша на мить зупиняється від побаченого: попереду сидить красиве Боже створіння з накинутою на плечі хусткою. На чорному тлі – червоні троянди, такі яскраві, що виїдали очі! «Бачиш оту жіночку? – спитав він Павличка. – Дивись, яка хустка – червоне і чорне...» «Червоне – то любов, а чорне – то журба», – відповів експромтом Дмитро Васильович.

Поет побачив перед собою гарні плечі гарної жінки. Це була тодішня ланкова – кукурудзівниця села Бочківні Хотинського району Чернівецької області Люба Молдован (пізніше вона стала відомою вченою в галузі сільського господарства, доктором наук). Люба – буковинка і на з'їзд приїхала в маминій, а може, й бабусиній шаліновій чорній хустці з великими червоними трояндами. Поєднання чорного і червоного кольорів ніби кричало з хустки красуні і кликало композитора і поета.

І Дмитро Павличко нагадав собі такі хустки у його Стопчатові, що у Косівському районі на Івано – Франківщині. Нагадав і вишивані сорочки, в яких сам ходив. Окрім цього, хустка Люби навіяла спогад про батькову улюблену пісню, що вишита хустка любить молдаван. Від тих спогадів поет на тому з'їзді на колінах написав першу строфу: «Як я малим збирався навесні Піти у світ незаними шляхами, Сорочку мати вишила мені Червоними і чорними, Червоними і чорними нитками...»

І відчув, що написав важливі слова. Про це повідомив своєму другові: «Сашо, пишеться пісня!» Прочитав йому написане. Білаш від почутого запалився і підскочив. Щоб піймати той дух, який був коло творців і мав надихнути, вони відчували що в з'їздівській залі це не вдасться. Вискочили з «урочистості» й поїхали до Будинку творчості композиторів у Ворзелі, що під Києвом. Саме тоді Білаш мав там свою кімнату і перебував певний час на відпочинку. Звісно, що для праці та натхнення стояв рояль, і пісня народилася за півгодини. Заспівав її сам маестро Олександр Білаш.

Першим професійним виконавцем був Анатолій Мокренко, який заспівав її на художній раді на Українському радіо, яка визначала долю твору: записувати його чи ні. Проти музики заперечень не було. А ось у тексті знайшли «блуд». У строфах «Мені війнула в очі сивина, Та я нічого не везу додому...» якийсь мудрагель запитав: «А що це таке? Якщо людина посивіла і нічого не везе додому, то вона що – з тюрми повертається?» Художня рада відразу ж винесла вердикт: не допускати до запису на радіо.

Ось тоді й сказав своє вагоме слово Дмитро Гнатюк, адже був у фаворі, йому більше прощали, більше, звісно, й дозволяли. Ось він записав її на радіо до комуністичних «Жовтневих свят», тобто до 7 листопада того ж 1964 року. І весь світ почув «Два кольори» з його голосу і його подачі. Пісня досить швидко полетіла за океани і моря. Її співали в Канаді, Америці, Аргентині, Австралії. Всюди...

Задивляюсь у твої зіниці

Вірш Василя Симоненка

Музика невід. автора

*Задивляюсь у твої зіниці,
Голубі й тривожні, ніби рань.
Крешуть з них червоні блискавиці
Революцій, бунтів і повстань.
Україно! Ти для мене диво!
І нехай пливе за роком рік,
Буду, мамо, горда і вродлива,
З тебе дивуватися повік...*

*Одійдіте, недруги лукаві!
Друзі, зачекайте на путі!
Маю я святе синівське право
З матір'ю побуть на самоті.
Рідко, нене, згадують про тебе,
Дні занадто куці та малі,
Ще не всі чорти живуть на небі,*

Ходить їх до біса на землі.

*Бачиш, з ними щогодини б'юся,
Чуєш – битви споконвічний грюк!
Як же я без друзів обійдуся,
Без лобів їх, без очей і рук?
Україно, ти моя молитва,
Ти моя розпука вікова...
Гримотить над світом люта битва
За твоє життя, твої права.*

*Ради тебе перли в душу сію,
Ради тебе мислю і творю...
Хай мовчать Америки й Росії,
Коли я з тобою говорю.
Хай палають хмари бурякові,
Хай сичать образи – все одно
Я проллюся крапелькою крові
На твоє священне знамено.*

Нині складно зрозуміти, як так сталося, але автор музики до пісні–гімну Василя Симоненка «Задивляюся у твої зіниці» залишився невідомим. Збігають роки, пісня звучить, а так ніхто і не зізнався, що він народив ще один шедевр і поставив ще один вдячний пам'ятник Василеві.

Мабуть, Симоненкове слово народжувалося в нестерпних муках, зболено, адже кожне звучить багатомільйонною тривоною за рідну неньку. Складно навіть передати ті почуття, які він відчув, написавши готовий текст. Як і складно передати те, що б Василь відчув і що б писав, живучи у нинішні дні. І якою він би бачив свою Україну. Чи сприйняв би її!? Чи знову йшов у бій за «її життя, її права»!?

У поетичній спадщині В. Симоненка чимало віршів адресовано Батьківщині («Україні», «Задивляюся у твої зіниці...», «О землі з переораним чолом...», «Землі рідна» та ін.). Національна самосвідомість, діалог з народом, поставленим у злиденні, варварські умови буття, звертання до джерел козацького минулого – то визначальне підґрунтя майже всієї громадянської лірики.

Поезія Василя Симоненка «Задивляюся у твої зіниці...» починається рядком, який налаштовує на зустріч із коханою ліричного героя. Але ця кохана – Україна, мати, з якої герої не полишає дивуватися, якою пишається, заради якої творить. Гордо й відверто заявляє поет, що Батьківщина для нього – найважливіша, хоч і говорить він про це рідко через напружений сучасний темп життя, через те, що йому треба боротися з ворогами, бо «ще не всі чорти живуть на небі, Ходить їх до біса на землі». Але йому потрібні й друзі, бо без них він не уявляє свого життя. У цій поезії громадянські мотиви поєдналися з особистими, що свідчить про глибокий патріотизм автора, злиття в його душі найсвятішого образу матері з образом Батьківщини.

Поезія написана у формі монологу ліричного героя, зверненого до матері–України, у вирі буденної суєти, ліричний герой наче на хвилину зупинився, щоб звести подих, щоб подивитися в материні очі. Побачити все, що приховане в них тільки для сина. Набратися натхнення й сили для подальших битв. Вируюче життя земної кулі постійно перебиває тихий діалог сина – патріота й матері. Тому в поезії стільки звертань: «Україно!», «мамо горда і вродлива», «нене».

Починається поезія з неповторного олюденного портрета, точніше з очей матері–України. Ліричний герой схиляє голову перед матір'ю. Україна ХХ століття постає перед зором

свого сина: «Україно! Ти для мене диво! І нехай пливе за роком рік, Буду, мамо горда і вродлива, З тебе дивуватися повік».

Ця поезія складається з восьми строф, але донедавна друкували з них лише чотири. Третя строфа, у якій іде мова про щиру інтимну бесіду сина з матір'ю, про щастя бути наодинці з Батьківщиною, повернулася до твору лише нещодавно. «Ради тебе перли в душі сію, Ради тебе мислю і творю – Хай мовчать Америки й Росії, Коли я з тобою говорю!»

Задля Батьківщини творчість поета – ті самоцвіти – перли, які віддає він людям, його інтелект працює тільки для неї. Риторичні оклики, звертання підкреслюють схвильованість ліричного героя:

«Одійдіте, недруги лукаві! Друзі, зачекайте на путі! Маю я святе синівське право З матір'ю побути на самоті».

Залишені квіти

Вірш Володимира Івасюка

Музика Валерія Громцева

*Вже пізня ніч. Одинокий лист, гнаний вітром, пролітає повз мене.
Він більше сюди не повернеться. Не повернусь, мабуть, і я. Бо
навіщо? Моє кохання – як той жовтий лист. Він може впасти
тільки до твоїх ніг...*

*Не знаю я, чи знов сюди прийду,
Та залишаю замість себе
Ті квіти, що знайшла в саду
Для тебе, для тебе.*

*А, може, завтра ти пройдеши ось тут,
Де вітер пелюстки колише.
Так знай, що щастя своє тут
Залишив, залишив я.*

*Дійсно. Можливо, завтра ти пройдеши біля місця наших зустрічей.
Можливо, побачиши мій останній дарунок нашому кохання. І якщо
вітер не розвіяв ті квіти, Не чіпай їх – вони мертві. Нехай вони*

лежать, Викликаючи хвилинки суму у закоханих, що проходять поруч...

*Не знаю я, чи знов сюди прийду,
Та залишаю замість себе
Ті квіти, що знайшов в саду
Для тебе, для тебе.
А може, завтра ти пройдеш ось тут,
Де вітер пелюстки колише.
Так знай, що щастя своє тут
Залишив, залишив я.*

«Залишені квіти» народилися влітку 1969 року. На все життя пам'ятним став цей день для Валерія Громцева: «Ми з Володею Івасюком узяли з собою гітару і пішли на пляж, на берег Прута. З нами була й моя майбутня дружина Людмила. Від романтичного кохання я написав таку ж романтичну мелодію і хотів її показати Івасюкові. Узяв гітару і почав награвати написану мелодію. Володя миттєво вловив мій задум і швидко накидав слова: «Не знаю я, чи знов сюди прийду, Та залишаю замість себе Ті квіти, що знайшов в саду Для тебе, для тебе я...»

За півгодини приспів був готовий. Але замість звичайних римованих куплетів Івасюк запропонував несподіваний хід – речитатив під ліричну мелодію – і пообіцяв його написати. Таке наспівне декламування, на думку Володі, мало гарно лягти на ніжну мелодію. Чи не щодня я наполегливо цікавився чи, бува, ще не готовий текст. На що Володя відповідав: «Старий, тут поспішати не можна. Написати таке – не менш важко, ніж вірш». Івасюк працював чотири місяці. Варто сказати, що звертання «Старий» було властиве Володі, і казав він його лише найближчим і найвірнішим друзям.

Хоч ми й однолітки, ледь не від початку нашої дружби, а нам було тоді по 20 років, Івасюк неодмінно звертався до мене саме так – до «старого» чи старшого від себе на 16 днів.

Скільки разів Володя переробляв текст – невідомо, бо чорнові варіанти завжди знищував. І ось одного дня він приніс довершений пісенний вірш під назвою «Залишені квіти». Уперше цю пісню виконав ансамбль «Карпати», а точніше – один із наших солістів – Леонід Пашенько.

Нині не збагну, як так трапилося, що Володя погодився написати текст до моєї пісні. Усі знають Володю як обдарованого композитора, але він також мав Божий дар і до пісенного слова. Чи тоді був такий гарний день, чи я так влучно сказав йому потрібні й підбадьорливі слова, чи щось інше. Але так сталося. І слава Богові за це.

«Залишені квіти» звучали на всіх концертах ансамблю «Карпати», проте всесоюзну популярність пісня отримала з голосу Василя Зінкевича. Він заспівав її у супроводі «Смерічки» Левка Дутковського у музичному фільмі «Червона рута» в серпні 1971 року. А незабаром пісню взяла до свого репертуару й Софія Ротару.

Під час відкриття у Чернівцях вулиці імені Анатолія Євдокименка Соня запросила музиканта – трубача, який зіграв «Залишені квіти» – улюблену пісню свого чоловіка. Наш хіт дуже йому подобався, адже в концертах дружини вступ до нього на трубі грав саме він.

В оригіналі пісня розрахована на чоловіче виконання. Ротару переробила текст по – своєму, тому й вигадала іншу назву – «Жовтий лист».

Зоряна ніч

Вірш Анатолія Кос-Анатольського

Музика Анатолія Кос-Анатольського

*Зоряна ніч кличе мене, Зоряна ніч поки мене, –
Тисяча дум, Тисяча мрій Серце бентежить моє.
В зоряну ніч кличу тебе: Гей, озовись! Де ти є, де?
З тисячі дум Вижени сум, Що моє серце гніте.*

Приспів:

*З тисячю мрій не пропадем, Разом з тих мрій казку спрядем!
В зоряну ніч Ми віч – на – віч Щастя в тій казці знайдем.*

*Чуєш молю, кличу тебе: Гей, озовись! Де ти є, де?
Вкинь до тих мрій Промінь надій, Щастя моє золоте!*

Приспів.

Зоряна ніч кличе мене, Зоряна ніч поки мене, –

*Тисяча дум, Тисяча мрій Серце бентежить моє.
В зоряну ніч кличу тебе: Гей, озовись! Де ти є, де?
З тисячі дум Вижені сум, Що моє серце гніте.*

Приспів.

*Чуєш молю, кличу тебе: Гей, озовись! Де ти є, де?
Вкинь до тих мрій Промінь надій, Щастя моє золоте!*

Приспів.

*Чуєш молю, кличу тебе: Гей, озовись! Де ти є, де?
Вкинь до тих мрій Промінь надій,
Щастя моє золоте! Щастя моє золоте!
Зоряна ніч... кличе мене Щастя моє золоте!*

Один з яскравих, самобутніх і активних композиторів, один з родоначальників української естради Анатолій Кос – Анатольський своє натхнення постійно шукав і знаходив у вирі життя, в людських долях, у народній пісні, класичних надбаннях. Він завжди пам'ятав про життєствердну силу багатовікових традицій. І учнів своїх закликав берегти їх, адже в них запорука єдності поколінь, роз'єднаних часом, зв'язок з минулим і водночас із майбутнім. Що встиг зробити із задуманого колись? Якось сам порахував: майже 500 музичних творів, сто критичних статей з питань музики, літератури, культурно – громадського життя.

Овдовівши в 1961 році, композитор через шість років одружився вдруге. Молода дружина Надія Опришко – Кос народила йому двох синів – Анатолія та Адріана. Разом прожили майже 17 щасливих років. Коли одружилися, музичному корифею було 58, його молодій дружині – 22.

«Різниця в 36 літ мене ніколи не лякала. Анатоль мав дуже багато чару, завжди залишався молодий душею. Завжди стрункий, підтягнутий, вишуканий, з інтелігентним вихованням і шляхетними манерами, – визнає Надія Кос. – Як більшість тодішніх освічених галичан, Анатоль перфектно знав кілька мов – німецьку, польську, англійську, французьку, італійську, грецьку, латину. Одруження окрило його, знову народжувалися прекрасні мелодії, які ставали класикою української культури. І справді, таких пісень було дуже багато. «Зоряна ніч», «Серпневі ночі», «Чому ти місяченьку, жмуриш око» ... Воно все кипіло і бурлило в ньому і рвалося на волю. І вірші, і мелодії. Мабуть, закономірно, що найкраще йому вдавалися пісні на власні вірші. Писав переважно вночі, до третьої–четвертої години. А потім неодмінно просив мене: «Слухай, слухай...» Творча робота надзвичайно виснажлива. Я це добре знала. Тому хукала і дмукала на нього.

«Зоряна ніч» написана улітку 1965 року. Вона – чи не перша, яку присвятив мені. Тоді мешкала у Стрию, Анатоль – у Львові. Ми обумовилися зустрітися у курортному Гребеніві, що в шести кілометрах від районного центру Сколе. І треба було так статися, що я того дня приїхати не змогла. Якраз починався наш романтичний період кохання. Звісно, що попередити Анатолія не могла, не було тоді таких засобів. Він залишився сам, було йому самотньо, сумно, тривожно на душі. Щоб не впасти у ще більший відчай, узяв аркуш паперу, ручку і під враженнями того зоряного вечора, під впливом думок, переживань, почуттів, емоцій почав писати: «Зоряна ніч кличе мене, Зоряна ніч поки мене, – Тисяча дум, Тисяча мрій Серце бентежить моє...»

Так народжувалася «Зоряна ніч». Я все – таки приїхала наступного дня. Ми сиділи на терасі, щасливий Анатоль дав мені не тільки текст, а й мелодію нового твору. Це було душевно і зворушливо.

Першою заспівала я. Для Анатолія. Пізніше виспівало «Зоряну ніч» тріо Мирослава Скорика «Чарівна скрипка», згодом шедевр з неї зробили сестри Байко, а невдовзі вона потрапила до репертуару київського вокального ансамблю «Мрія» Ігоря Поклада.

Тепер же думаю, що було б, коли приїхала до Гребенова вчасно? Не було би цієї милої, ніжної та душевної «Зоряної ночі»! На все воля Господня. І на такі пісні також...»

Канни зів'яли

Вірш Федора Піговича

Музика Руслана Іщука

*Речитатив: Канни – квіти багряні,
Квіти кохання дарую тобі, Моя кохана...*

*Лелеки покинули гнізда,
Тумани лягли в даліні...
Чому ти, кохана, так пізно
Вернулась до мене вві сні.*

Приспів:

*Канни зів'яли, канни мої,
Квіти багряні, кохання, жалю.
Канни зів'яли, канни мої,
Квіти багряні, кохання, жалю.*

*Коли вечори багряніли,
Мов каннів червоних вогні,*

*Тобі дарував я несміло
Квіток пелюстки чарівні.*

Приспів.

*До пізньої осені канни
На клумбах багряних цвітуть.
Вони в мої мрії, кохана,
Тривоги й надії вплетуть.*

Приспів.

*Речитатив: Канни – квіти багряні,
Квіти кохання дарую тобі,
Моя навіки забута кохана... Канни...*

Учас радянської масової «філармонізації» (на початку 1970–х) прикарпатські «Опришки» були єдиним в Радянському Союзі студентським колективом, який записав свій міньйон на Всесоюзній фірмі грамзапису «Мелодія», а вже через рік – платівку досить рідкісного формату – «гранд». Доки запис перебував у Москві в очікуванні своєї черги виходу в світ, канадці з Торонто зуміли видати свій диск – гігант – «Канни – квіти кохання». Тоді це вважалося чимось дивовижним і таким, що суперечило радянській моралі. «Опришкам» проблем і без того вистачало, сама лише назва (надто смілива для радянських часів!) чого вартувала.

На жаль, вік студентських ансамблів недовгий... Той час нині згадується, наче ковток свіжого гірського повітря, яким легше дихається і яке вселяє надію на кращий завтрашній день. І нині, як і тоді, на галицьких весіллях звучать «Канни», які в першій десятці чи навіть п'ятірці народних супершлягерів.

Після першого курсу, в 1968 році, юний композитор Руслан Ішук приїхав на літні канікули додому (якраз навчався на музично-педагогічному факультеті Івано-Франківського педагогічного інституту), в Почаїв, що в Тернопільській області. Зайшов до Будинку культури, де випадково зустрів директора Федора Піговича. Раніше він, працюючи директором Будинку піонерів, жив на квартирі у Іщуковій сім'ї. Федір Павлович писав досить непогані вірші.

«Один із них показав мені, – розповідає Руслан Ішук. – Відразу заворожила назва «Канни – квіти кохання». Інколи плутають дві різні назви – «канни» і «кали». Канни – одні з останніх осінніх декоративних квітів, цвітуть червоно. Кали – білі. Сіли ми з поетом за піаніно, і я відразу написав вступ і приспів. Так усе звучить і досі.

Швидко збігли канікули, я поїхав до Івано – Франківська і аж через місяць згадав про «Канни». По пам'яті відтворив пісню й відразу ж включив до репертуару ансамблю «Росинка» Христини Михайлюк. Коли з'явилися «Опришки», то ми не мали виступу, де б вона не звучала по кілька разів.

Після запису в Києві наші пісні вийшли і на гігантах на всіх тодішніх заводах «Мелодії» в Союзі. Усе йшло добре, але мене якось викликали в один цікавий кабінет в інституті, де сиділи гості у темних костюмах. Показали велику платівку із написом на обкладинці «Канни – квіти кохання», яку випустили в Канаді. Я, втішений, вигукнув: «Даю двадцятьп'ятку!» На що ті суворо накивали: «Малодой челавек, тебе самому пахнет двадцять пять лет!..» Почали розпитувати, яким чином запис потрапив у капіталістичну країну. Коли усе з'ясували, я резюмував: «Дізнавайтесь самі, бо мені також цікаво, як то сталося».

«Хлопці» дізналися... У Києві на радіо УКХ (ультракоротких хвилях) працювала радіо-журналістка Діана Маковій, яка вела передачі на Америку, де вона «прокрутила» «Опришків».

Канадці з Торонто зметували і попросили офіційний запис. Через три дні платівку розтиражували. Канадці видали її скоріше від «Мелодії».

Згодом з'явилася і аудіокасета «Опришків». Повторне видання платівки зробили у Нью – Йорку в 1979 році».

Квіти ромена

Вірш Бориса Демкова

Музика Владислава Толмачова

*Вітер в горах заснув, Ліг сосні на рамена.
Вечір зорі в росі Розгубив золоті.
Я для тебе зірву Синє листя ромена –
Наймарівніше зілля землі.*

Приспів:

*Ти на мене чекай
На хрещатій дорозі,
Збережи назавжди
Щире серце мені.
Я тобі принесу
В голоснім передгроззі
Щонайкращі квітки запашині.*

*І у кожнім листку Нерозгадана тайна,
Найтепліші слова У пелюстках звучать.
Ніжню квітку ромена Чародійною здавна*

Називають гуцули з Карпат.

Приспів.

*А якщо не прийдеши – Вітер, наче сирена,
Буде плакати сам, Сам – один уві млі,
І зів'яне в журбі Синє листя ромена –
Найчарівніше листя землі.*

Приспів.

Спекотного літнього дня далекого 1964 року студент Тернопільського музичного училища Владислав Толмачов від'їжджав на канікули до райцентру Чорткова, де жили його батьки (народився хлопець у родині військовослужбовця, перші шкільні шість років навчався у паралельних класах однієї з чортківських шкіл з Ігорем Покладом, батько якого також служив у військовому містечку). На платформі автостанції місцевий поет Борис Демків, який прийшов проводити юного композитора, дав йому кілька аркушів паперу: «Це вірші. Будеш мати час – почитай, може, щось вибереш для пісні». Лише рушив автобус, Владислав переглянув написане і виокремив для себе вірш «Квіти ромена». Від обласного центру до Чорткова усього 70 кілометрів, але цього часу (як виявилось) цілком достатньо, щоб написати пісню. І не просто пісню – шлягер!

«Тоді ж проходив конкурс на кращу пісню самодіяльних авторів, – ділився своїми спогадами Борис Демків. – Переможців очікувала одна перша премія, дві – другі, три – треті і п'ятнадцять заохочувальних. Ми з Владиславом були згідні і на заохочувальну розміром в 15 карбованців, за які студент міг тоді місяць прожити. У конкурсі ми зазнали фіаско – її ніхто навіть не згадав... І тут, на щастя, на гастролі до Тернополя приїхала Валя Купріна. Шанс такий прогавити було б гріхом. Ми запропонували їй цю пісню. Минув рік, аж поки я не почув її по радіо...»

«Хрещеним батьком» пісні став мій товариш з музучилища Петро Панасюк, – зізнавався Владислав Толмачов. – Він був сміливішим і не побоювався (я чомусь ніяк не міг цього зробити) піти за лаштунки до відомої співачки і показати їй пісню. Справді, ми вцілили в «десятку» – це була пісня Валентини Купріної! Більше того, вона сказала Петрові, що хотіла б заспівати під мій акомпанемент. Я ж стояв у фойє і хвилювався. Купріна вийшла з гримерної і сказала: «Молодий чоловіче, зайдіть до мене». Артистці наша пісня сподобалась, вона відразу погодилась взяти її у свій репертуар. Незабаром у музичній програмі «Променя» відбулася радіопрем'єра. Так ми з Борисом Демковим стали відомими людьми...»

Згодом пісня зазвучала не лише з радіо – та телеефіру, а й повсюди – у концертних залах і на танцювальних майданчиках, у ресторанах і просто на вулицях. У 1968 році фірма «Мелодія» випустила мільйонну «золоту платівку» з «Квітами ромена», а відома чи не на півсоюзу Чортківська кондитерська фабрика на Тернопільщині розробила технологію і почала випускати шоколадні цукерки з назвою «Квіти ромена».

Наступного року парфуми імені нев'янучого суперхіта з'явилися на Харківській парфумерній фабриці.

«Це була платівка – міньйон на гнучкій основі, – уточнює Владислав Толмачов. – Але це не зашкодило їй стати «золотою». Я ж мав проблеми: знайомі, друзі й колеги просили подарувати дефіцитну платівку. Надсилав я їх пачками навіть на Урал, звідкіля родом. Якось довелося спеціально йти на прийом до директора київського ЦУМу, щоб просити продати мені як одному з авторів пісні ену кількість платівок з її записом. Він, звичайно, посприям, але за умови, що я обов'язково виступлю перед працівниками універмагу...»

Києве мій!

Вірш Дмитра Луценка

Музика Ігоря Шамо

*Грає море зелене,
Тихий день догора.
Дорогими для мене
Стали схили Дніпра,
Де колишуться віти
Закоханих мрій...
Як тебе не любити,
Києве мій!
Де колишуться віти
Закоханих мрій...
Як тебе не любити,
Києве мій!*

*В очі дивляться канни,
Серце в них переллю.
Хай розкажуть коханій,
Як я вірно люблю.*

*Буду мріяти й жити
На крилах надій...
Як тебе не любити,
Києве мій!
Як я вірно люблю.
Буду мріяти й жити
На крилах надій...
Як тебе не любити,
Києве мій!*

*Спить натомлене місто
Мирним, лагідним сном.
Ген вогні, як намисто,
Розцвіли над Дніпром.
Вечорів оксамити,
Мов щастя прибій...
Як тебе не любити,
Києве мій!
Вечорів оксамити,
Мов щастя прибій...
Як тебе не любити,
Києве мій!*

Пісня ця про любов. Про святу любов до рідного міста – прекрасного, любого, величного. А любов відчують усі.

Ніхто з поетів, окрім Андрія Малишка, так не возвеличив Київ, як Дмитро Луценко популярною піснею «Києве мій!» Дмитро Омелянович прибув до столиці 1936 року, мріючи про акторське щастя, яке не вдалося. Потім – армія, Друга світова війна. Тяжко контужений, він повертається до рідного Києва. У місті каштанів знаходить своє щастя, свою долю – одеситку Тамару, яка стала його найбільшим скарбом у житті.

«А «Києве мій!» народилася зовсім несподівано, – зізнавався Дмитро Луценко. – 1962 року ми йшли весняним Хрещатиком з Юрієм Гуляєвим. Про щось гомоніли. Якоїсь миті нас прикував дивовижної краси колір. То на клумбах розквітали, палахкотіли канни – красиві багрянні квіти. Замилувавшись, Юра й каже мені: «Ви – поет, ви можете перелити оцю красу в слова, а музика знайдеться. Напишіть мені пісню про канни – рідкісні квіти». Еспромтом спалахкотіли рядки: «В очі дивляться канни...»

Замовлення я прийняв. Щоб дужче надихнутись враженнями, вийшов на Володимирську гірку. Переді мною в усій красі повстало справжнісіньке зелене море, яке вигравало ніжними хвилями. Того ж вечора написав слова: Грає море зелене, Тихий день догора. Дорогими для мене Стали схиля Дніпра».

Потім записав і другий куплет, і третій. А ось з приспівом не виходило ніяк. Місяць промучився. Коли це одного разу побачив на Хрещатику двоє молодят. Хлопець намагався заглянути в очі коханій і все промовляв: «Ну, як тебе, таку красуню, та й не любити?!» Ці слова й перелились у мій приспів: Вечорів оксамити, Мов щастя прибій... Як тебе не любити, Києве мій!

Мені вже вчувалася мелодія пісні. Мигцем побіг до незабутнього Ігоря Шамо. Ігор вловив дух твору, сів за рояль... А невдовзі дзвоню Юрію й доповідаю: «Твоє замовлення виконали. Пісня про канни, а точніш – про Київ – готова! Чекаємо!»

Гуляєв був найпершим і, либонь, найкращим виконавцем цього твору... Він же порадив композиторові маршовий темп змінити на вальсовий, щоб пісня краще лягала на його голос...»

Так народився один із найкращих українських естрадних шлягерів ХХ сторіччя. Звісно ж, першим виконавцем був Юрій Гуляєв, правда, в дуеті з Костянтином Огневим. Прем'єра відбулася 27 травня 1962 року.

Після першого виконання пісня перетворилась на неофіційний гімн Києва. 13 листопада 2014 року на сесії Київради депутати одностайно підтримали рішення про затвердження гімну міста «Як тебе не любити, Києве мій!»

Коли заснули сині гори

Вірш Анатолія Кос-Анатольського

Музика Анатолія Кос-Анатольського

*Ніч над Карпатами темно – крилатими
Шовками тихо зліта.
Серце залоблене, в мріях загублене,
Жде чогось, кличе й пита:*

Приспів:

*Чому, коли заснули сині гори,
Якось не до сну мені?
Чому, коли на небі срібні зорі,
Мрію в тишині нічній?
А між синіх гір в сяйві срібних зір
Бродить любов моя.
Тому, коли заснули сині гори,
Не заснем ні ти, ні я.*

*Нічка кінчається, зірка ховається,
Будиться шелест в гаю.
Тільки залюбленим, в мріях загубленим,
Мариться слово «люблю».*

Приспів.

Майже сорок років писав Анатолій Кос – Анатольський пісні і романси. Переосмилення ознак тодішніх популярних танців зустрічаються у багатьох творах композитора: «Коли заснули сині гори», «Карпатське танго», «Зоряна ніч» (на власні вірші Кос – Анатольського), «Білі троянди» (Ростислава Братуня). Композитор використовує в них і фольклорні елементи, і колористичну гаму блюзових гармоній, примхливу ритміку, барвистий оркестровий супровід та інші елементи естрадної музики. Пісні і романси Кос – Анатольського за змістом, формою й жанрами надзвичайно різні, але незмінним у них завжди виступає яскрава національна визначеність. З народної пісенної творчості композитор черпає теми і образи, виражальні можливості. Анатолій Йосипович звертається до різних фольклорних жанрів: епічних, жартівливих, ліричних, танцювальних.

Показово, що добою формування феномена української естрадної пісні як жанру, в якому відбилися найхарактерніші риси національних музичних традицій, стали 1950–1960-ті роки. Такими творами були «Київський вальс», «Пісня про рушник», «Ми підем, де трави похилі» Платона Майбороди і Андрія Малишка.

Пісня Анатолія Кос – Анатольського «Коли заснули сині гори» (написана в середині 1960-х) відрізняється яскравим впливом музичного фольклору карпатських українців, позначена високою мелодійністю, простотою побудови, але одночасно глибоким ліризмом, що сприяло еволюціонуванню до рівня народності. Пісня віднесена до розважальної естрадно – танцювальної музики цього періоду. У ній трансформовано ритмо – гармонічні елементи популярних танців 1960-х років (рок – н – ролу, твісту, шейку, боса – нови).

Вона стала окрасою усіх концертів вокального тріо сестер Байко: Марії, Ніни та Даниїли.

Улюбленець мільйонів українців Назарій Яремчук вважав пісню «Коли заснули сині гори» однією з найулюбленіших у своєму репертуарі.

Кохана

Вірш Ігоря Бараха

Музика Ігоря Поклада

*Зорі, як очі,
Дивляться скрізь на нас.
Серце не хоче,
Щоб промайнув цей час.
Хай в цю хвилину
Піснею лине
Понад землею радість моя.*

Приспів:

*Кохана! Мрії кришталевих цвіт.
Кохана! Тобі дарую світ.
Кохана! Сонце і небо,
Море і вітер – це ти, це – ти.
Кохана! Сонце і небо,
Море і вітер – це ти, це – ти.*

Луки і доли

*Зазеленіли враз.
Вірю, ніколи
Щастя не зрадить нас.
Вірю і знаю,
Нам нагадає
Подих весняний вечір оцей.*

Приспів.

Усе почалося влітку 1962-го. Ігорю Бараху дуже подобалися мелодії зовсім ще юного Ігоря Поклада. І він, лікар за фахом та поет за покликом серця, як це звично роблять автори слів, зателефонував йому сам. Композитор погодився зустрітися. Звісно, що цей незабутній день Ігореві Бараху запам'ятався на все життя: «Ігор тоді винаймав у Києві кімнату на вулиці Горького. Пригадую, що рояль до помешкання не входив через двері, то довелося його просувати через вікно. А я тоді працював лікарем на «швидкій допомозі» і у вільний від роботи час писував собі віршики. Дечим хотів поділитися з Покладом. Ігор же глянув на них і запропонував послухати мелодію, яку він написав у 18 років, тобто в 1959-му. Ми прослухали дивовижну річ й Ігор запропонував: «Напиши вірш російською мовою». Я ж відразу парирував: «Ні, на таку мелодію може бути написаний текст лише українською». На той час мої вірші публікувалися у багатьох виданнях, я писав пісні з різноманітними композиторами, правда, російською мовою.

Надворі було літо 1962-го. Покладова мелодія зачарувала і звучала в мені звідусіль. Деякі кусочки народилися навіть в автобусі, в якому повертався від Ігоря. Спочатку – приспів: «Кохана, мрій кришталевих цвіт, Кохана, тобі дарую світ, Кохана, сонце і небо, Море і вітер – це ти, це ти...» Ніякого імені не було, у світлому образі «Коханої» бачив свою дружину Поліну. Відтак за кілька годин написав весь вірш. Знаю наскільки Ігор прискіпливий і вибагливий до кожного наголосу, кожної заокругленої букви, у «Коханій» не підправив жодного слова. Пісня народилася цнотливо.

Першим виконавцем став Костянтин Огневий. Він поніс її у світи зі своєї цікавої подачі. А першою її у жіночому варіанті, тобто «Коханий» заспівала Ліна Прохорова. Згодом пісня залетіла до Москви, де її хто тільки не співав: Муслім Магомаєв, Тамара Міансарова, Людмила Невзгляд, більшість популярних вокально-інструментальних ансамблів, які щойно зароджувалися. Безперечно, що мені та Ігореві Покладу надзвичайно приємно, що радянська влада дозволила заспівати нашу пісню на Міжнародному пісенному конкурсі. 1969 року на фестивалі «Золотий Орфей» Юрій Богатиков за задушевне виконання «Коханої» отримав другу премію. Уперше українська пісня ввірвалася на міжнародний пісенний олімп. А велику пластинку «Kochana» польської групи «Trubadurzy» («Трубадури») – навіть назву взяли нашу, не тільки заспівали польською – «діставав» у Києві з – під прилавка по великому блату. Я мав друзів у Міністерстві культури і вони сприяли цьому. У кінці 1960-х поляки концертували в київському Палаці спорту. У якийсь момент на сцену вийшов конферансьє і з акцентом сказав, що колектив виконує лише власні твори. Але в концертній програмі прозвучить пісня, авторами якої є кияни.

Коли зазвучала «Кохана», я поруч з київським помешканням Ігоря Поклада на вулиці Павлівській у кредит купив трикімнатну кооперативну квартиру. Мій будинок стоїть бік у бік з Покладовим (його, правда, на Тургеневській вулиці). На перший внесок довелося позичити багато грошей. Але на мене, як манна небесна, звалилися, слава Богові, авторські гонорари за виконання «Коханої». Отримував 500–600 карбованців щомісяця. Так пісня допомогла сплатити за чотири місяці борги. Квартира була чудова, величезна. Я навіть не повірив, що матиму тоді такі хороми...»

Кохання моє

Вірш Валентини Малишко

Музика Бориса Буєвського

*Кохання моє неприховане,
Я до тебе навіки прикована
Не чиймись руками сильними,
А твоїми очима синіми.*

*Кохання моє недоспіване,
Не держи мене, відпусти мене.
Хочу бути я вільною, вільною.
Хочеш, стану зеленою квіткою.*

*Буду тінню тобі й прохолодою,
Тільки ти не проходи з погордою.
Буду завжди для тебе різною.
Розстелюся стежинкою рідною.*

*Щоб в житті ти не збився в сторону,
Хай біда там і радість – порівну.
Якщо спрага тебе палитиме,*

Стану краплею я непролитою.

*Кохання моє неприховане,
Я навіки до тебе прикована
Не чиймись руками сильними,
А твоїми очима синіми.
Не чиймись руками сильними,
А твоїми очима синіми.*

Історія ця народилася 1965 року, коли на екрани кінотеатрів вийшов художній фільм «Місяць травень», в якому прозвучало чимало гарних пісень, де, зокрема, українською співала навіть російська артистка Майя Кристалінська. Популярності якому надала пісня «Кохання моє неприховане», яку Борис Буєвський написав на вірш Валентини Малишко. А співала її Діана Петриненко. Хтозна звідкіля і як народилися слова пісні. Можливо, від стосунків батьків Валентини у період їхньої закоханості.

«У нас із батьком, ніде правди діти, склалися непрості стосунки. Надто багато стояло між нами недобрих людей... Вони безсоромно намовляли дочку на батька, батька на дочку, своїми стараннями розвели двох люблячих людей – маму і тата... – визнала Валентина Малишко. – Я можу присягнутися, що вони, попри все, що сталося, любили одне одного все життя.

Пам'ятаєте? «... і карії очі, і рученьки білі ночами насняться мені...» Або ж таке: «... в очах засмуток, темний, мов ожина, моя кохана, мріялось – дружина...» Карії очі снилися йому, не блакитні, а темні, мов ожина, мамині очі. Минуло вже чимало років після їхнього розлучення, а він зустрічав маму після роботи на так званій «алеї Рибака» (там, де вхід до під'їзду будинку по Богдана Хмельницького, колишній Леніна) здоганяв і казав: «Дашенько, давай поговоримо...» – «Про що ж тепер говорити, Андрію?», – питала вона. – «Як про що? Про Валюшку...» Була ще одна причина складності наших взаємин. Нам випало бути надто схожими. Коли ми бували вдвох десь на людях, ті всміхалися, настільки схожість між нами впадала в очі. Батько помітив ту схожість дуже рано. Невдовзі після його приїзду до Уфи (на пленум Спілки письменників України) мама отримала листа, в якому були такі рядки: «Люби Валюшку, виростаєй її, вона схожа на мене у всьому: в обличчі, в характері, в поведінці. Якщо будем живі, то буде в тебе два Андрії: малий і великий, а якщо великого не буде, то залишиться мій двійник. Хай живе здорова та не хворіє! Дашенька! Будь здорова, цілую тебе міцно і мою маленьку Валюшку. Андрій». (Лист від 2 жовтня 1942 року).

Він був добрим батьком... Невдовзі вони з мамою розлучилися. Перед тим батько прийшов до неї поговорити. «Дашенько, порадь, що маю робити, я заплутався. Ну, хоч скажи мені щось, ми ж ніколи і не посварилися». Мама сказала: «Андрію, ти вибрав собі долю сам...» Батько був дуже хлібосольним, любив співати пісень, гарно говорити при столі. Чоловіки заздрили, а декотрі з жінок плакали. Так, він умів говорити, це не кожному дано. Батькові багато було дано від Бога. Якби він не став поетом, він міг би стати характерним актором – частенько грав у житті. Дехто ще пам'ятає кумедний випадок на одному з письменницьких з'їздів. Батько прийшов нещасний, зіщулений, таке собі хворе створіння з паличкою. Надійшов час його виступу. Він виступив, як завжди, блискуче, розігнувся, голос його став дзвінким і молодечим. Захопившись, під шалені оплески він закінчив виступ, як хлопчисько, збіг зі сцени, а палицю... забув біля трибуни. Отакий він був актор...

Якби батько не став поетом, він міг би стати добрим співаком, бо голос мав оксамитовий, розкішного тембру баритон. Дуже гарно вони співали з бабусею Ївгою українські пісні. Якби він не став поетом, то міг би стати композитором, частенько сам підбирав мелодії до своїх текстів».

Кришталеві чаші

Вірш Вадима Крищенка

Музика Віктора Лісовола

*Наливаймо, браття,
Кришталеві чаші,
Щоб шаблі не брали,
Щоб кулі минали
Голівоньки наші!*

*Щоби Україна
В ярмі не стогнала,
Щоби наша слава,
Козацькая слава,
По світу гуляла!*

*Бо козацька доля,
Як у полі рута,
Січена дощами,
Хрещена громами
Ще й вітрами гнута.*

*Як лелечий клекіт,
Козакова вдача
Вигукнеться сміхом,
Вигукнеться щирим,
А відлунить плачем.*

*Погуляймо, браття,
Наберімоць сили,
Поки до походу,
Поки до схід сонця
Сурми не сурмили.*

На початку ХХІ століття до композитора Віктора Лісовола зайшов у гості чоловік із президентської охорони. Коли побачив живого і здорового автора музики до пісні «Кришталеві чаші...», здивуванню не було меж. Сарака думав, що ця пісня старовинна, ще з тих давніх часів козаччини періоду Богдана Хмельницького, ХVІІ сторіччя. А тут раптом перед ним сидить автор: старий, сивий, беззубий дід! Але ще сидить. Багато людей вважають, що пісня збережена і відроджена з минулих століть...

«Найбільшу популярність мені принесла «Наливаймо, браття, кришталеві чаші», – вважає Вадим Крищенко. – Якось до мене прийшов бандурист, за професією інженер. Попросив текст. Я дав. Так згодом Віктор Лісовол написав таку музику, що й досі більшість вважає пісню народною. Це було у 1966 році. Коли твоя пісня стає не твоєю, а народною, що може бути більшим щастям? У радянські часи в штики сприймалися слова «Щоби Україна в ярмі не стогнала», але її виконували у скороченому варіанті, без тих слів. Тепер чи не кожен хор України має у своєму репертуарі «Наливаймо, браття, кришталеві чаші». Багато для цієї пісні зробила Ніна Матвієнко. Інколи людям здавалося, що це відроджена пісня з минулих століть. Може, якби знали, що автор є сучасником, то не була б такою легкою доля цього твору.

«Це, мабуть, дано Господом Богом, адже пощастило мені у потрібний час і у потрібному місці зустрітися з прекрасним поетом – піснярем Вадимом Крищенко, – з радістю промовляв Віктор Лісовол. – Уже під час першої нашої зустрічі показав йому свої мелодії. Йому все сподобалося. Він подарував мені невеличку збірку своїх віршів «Щирість», яка вийшла у світ 1966 року. Ось там знайшов для себе вірш, який починався словами: «Гей, наповним куклі, полив'яні чаші, щоб шаблі не брали голівонькі наші...» Мелодія, яку написав невдовзі, вимагала деяких змін у тексті. Змінився перший рядок і додалися слова у другому. Відтоді співається так, як вимагала музика і як знають пісню нині. Уперше заспівав її на новосіллі у своїх друзів, які отримали помешкання в столичному районі – Теремки. А підігравав собі на гітарі. Потім пісня пішла в люди.

Радянська цензура сприйняла пісню в штики! Убачали у тексті бунтарський дух з натяком на самостійність України. Найгостріше тоді звучали рядки другого куплету: Щоби Україна В ярмі не стогнала, Щоби наша слава, Козацькая слава, По світу гуляла!

Погодьтеся, що на 1960–ті роки для цензури подібне пропустити було занадто. Інколи доходило до таких маразмів, про які здорова і мисляча людина навіть уявити подібного не могла. Це пахло Сибіром. Тому йшли на хитрість: з великих сцен виконували без цих слів, тобто їх пропускали. Але народ любив усе, тож нічого не викидав.

На естраді її почали співати хлопці з квартету «Явір», Ніна Матвієнко, Олег Марцинківський. Кожен, кому поталанило в житті й кому Господь довірив щось більше, і він не осоромив Творця, не підвів, не злукавив, пережив момент слави. Правда, я зумів вистояти, не зазнатися, не піддатися спокусі і не загордитися. Коли ж говорили, що пісня народна, трошки

мене воно й смоктало під ложечкою, але розумів і тішився, що щось і моє пішло та прижилося в народі. Якби ж то тільки тоді, в 1960–1970–их, а й досі в багатьох збірниках пишуть, що пісня народна. Це ж при живих авторах вірша і музики!»

Летять, ніби чайки

Вірш Лади Реви

Музика Юдіф Рожавської

*Летять, ніби чайки, і дні, і ночі
В синю даль, (2)
А серце мені шепоче:
– Кинь печаль. (2)
Ген сонце у хвилях заграло,
І радість витає навкруг!
Наче в світі не стало (3)
Розлук...*

*Хай весни, мов птиці казково – сині,
Відлетять, (2)
Я тільки тебе єдину
Буду ждати. (2)
Я вірю: повернеться щастя,
З тобою ми стрінемось знов...
Ти скажи, чи не згасла (3)
Любов!*

*Летять, ніби чайки, і дні, і ночі
В синю даль, (2)
А серце мені шепоче:
– Кинь печаль. (2)*

Пісня народилася 1965 року. Поетеса Лада Рева того незабутнього дня повернулася додому з похорону свого доброго друга. Настрій був гнітючий, на душі – біль, сум, печаль... Раптом прозвучав телефонний дзвінок. Композитор Юдіф Рожавська, а це вона перервала невимовну тугу, попросила написати щось радісне, веселе, у стилі французьких шансоньє. Звичайно, поетесі легше було відмовити. Проте не змогла цього зробити, не хотіла образити, адже знала свою подругу, та й справді вміла ображатися, немов малесеньке дитя. Чоловік Лади навіть сказав дружині: «Та напиши будь-що, відчіпне...» І все ж вона, знаючи вразливу натуру Рожавської, вирішила виконати прохання. Якось мимоволі чоловік увімкнув телевізор, де на екрані поетеса побачила завісу з п'єси «Чайка».

«І тут у мене вирвався на волю перший рядок «Летять, ніби чайки», – розповідала Лада Рева. – Мені це сподобалося. Подумала: «Давай запишу, щось у тому є!...» Лише записала перший рядок, як дописала і все решту. Вірш народився відразу. З одного подиху. Від першої букви до останньої. Зателефонувала Юдіф Григорівні й продиктувала ще гарячі слова. «Це зовсім не те, чого я хотіла», – почувлося у слухавці. І в додачу: «Нехай, я запишу на всяк випадок».

Не дочекавшись світанку, о п'ятій ранку Юдіф зателефонувала мені: «Ладочко, вибачайте, я вас розбудила?! Я сідаю за інструмент і зараз проспівую нашу пісню!»

Так як її співала вона, як розуміла, ніхто інший повторити чи перевершити не зміг ніколи».

Варто визнати, що обидві жінки: і Лада Іванівна, і Юдіф Григорівна (рідні та колеги називали її ніжно – Діди) мали споріднені душі, які поєднувалися з надзвичайною інтелігентністю і такою ж доброзичливістю. Обидві були яскраво виражені українські патріотки, які сприймали життя не за партійними гаслами, а за щоденними реаліями. Бачили і відчували фальш, але палко любили українську мову, літературу, поезію, мистецтво, пісню. Завжди і всюди залишалися і реалістками, і оптимістками, до безтями закоханими у життя.

Першою виконала «Летять, ніби чайки» співачка Лариса Остапенко, а невдовзі вона прозвучала з незабутнього чоловічого голосу Дмитра Гнатюка. Час підтвердив, що маємо низесенько вклонитися і поетесі Ладі Реві, і композиторці Юдіф Рожавській за їхній безсмертний твір, який став одним з найкращих у ХХ столітті.

На вірші Лади Рєви писали музику Платон Майборода, Ігор Шамо, Андрій Штогаренко, Анатолій Кос-Анатольський, Аркадій і Віталій Філіпенки, Яків Цегляр, Олександр Зуєв...

Композитор Юдіф Рожавська мала винятковий слух і феноменальну музичну пам'ять – могла, слухаючи пісню по радіо, відразу записувати її ноти. Була дружиною київського поета Рюрика Немировського. Їй пощастило створити 10 п'єс, три мініатюри, два етюди і сонату, а також численні романси на вірші Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки, Павла Тичини, Максима Рильського, Володимира Сосюри, Віталія Коротича, Анни Ахматової. Вона – автор музики до понад 100 українських пісень.

Любисток

Вірш Степана Пушика

Музика Олександра Білаша

*Синь Карпатських гір і синь небес,
І дівочі оченята сині.
Я шукав у горах едельвейс, |
А знайшов любисток в полонині. | (2)*

Приспів:

*Полонина, полонина
Ловить зорі, сині зорі,
А гуцулка, а гуцулка полонила
Юне серце в Чорногорі.*

*В селах засвітилися вогні –
Ніч на гори опустила крила.
Дівчина зустрілася мені
І любисток ніжно попросила.*

Приспів.

*З неба сипавсь білий зорепад,
З Чорногори вітер буйний віяв.
І призналась дівчина з Карпат,
Що в любистку коси свої миє.*

Приспів.

*Не втаю, у серці не втаю,
Що поїхав з гір у рідне місто.
Та мені спокою не дають
Чорні коси, скупані в любистку.
Приспів.*

У 1960–х роках Степан Пушик створив такі вірші, які полонили найвідоміших українських композиторів, а згодом – і виконавців. Якраз тоді поет навчався заочно в Московському літературному інституті, а мешкав у Івано – Франківську. Хоч раніше у нього вже були пісні із самодіяльними композиторами, все ж проривом у професійну естраду стала пісня «Треба йти до осені» на музику Олександра Білаша. А згодом народилася «Течія». Спочатку вірш показав Ігорю Покладу, але він його чомусь не зацікавив. Саме тоді неймовірну популярність мав студентський ВІА «Опришки» Івано – Франківського педінституту. Керівник ансамблю Руслан Ішук написав музику до «Течії», і вона прозвучала в музичному телефільмі «Червона рута», який знімали 1971 року в Яремчі. Цей фільм поріднив Степана Григоровича з Володею Івасюком.

«Потім у мене з'явилася пісня «Любисток», – каже Степан Пушик. – Підштовхнула до написання вірша дівчина, яку мав тоді в горах (її псевдонім був Ксенія Новокарпатська). Вона була для мене імпульсом до написання пісень на гірську тематику про кохання. 1968 року я поїхав написати нарис про зйомки фільму «Анничка». Одночасно, звісно, заїхав й до своєї любаски, щоб зробити репортаж про полонину. Коли сходив униз, тоді народилося «Синь Карпатських гір і синь небес, І дівочі оченята сині. Я шукав у горах едельвейс, А знайшов любисток в полонині...»

Вірш акуратно склав, заадресував і надіслав у Київ Олександрю Білашу. Він досить довго з ним нічого не робив. А якось до мене на роботу (тоді працював у редакції газети) прикарпатський композитор Богдан Юрків і попросив декілька віршів. Я не міг йому не дати, він взяв цілу папку, серед них був і «Любисток». Богдан досить швидко написав музику. Якраз тоді на гастролі до нас приїхав Дмитро Гнатюк, і Юрків запропонував йому заспівати. Той погодився. Було це в Івано-Франківському краєзнавчому музеї, де легендарний співак, який завжди був закоханий у живопис, прийшов на чийсь виставку. Тоді Дмитро Михайлович попросив зустрічі зі мною. Перше, що сказав мені: «Завтра у мене концерт у Косові, їдемо разом, там заспіваю твій «Любисток». Дмитро Михайлович спочатку заспівав мою давнішу «Треба йти до осені» на музику Олександра Білаша, а потім сказав: «Зараз для вас уперше прозвучить прем'єра пісні, автор вірша якого нині є у глядацькій залі!» І витягнув мене на сцену. Ось так пішов у люди «Любисток».

Але одного разу, пізно повернувшись з весілля, на якому був дружбаном, бачу сон і мені сниться, що мою пісню «Любисток» порубали на кавалки. Кожен ніби скаче і живе. Я відкриваю очі, і чую по радіо передачу «Від суботи до суботи», де мій «Любисток» звучить у виконанні Миколи Кондратюка (його тоді називали Контр-Гнатюк), але музика була іншою. Вияв-

ляється, що й Білаш на той час зробив свій варіант мелодії. Так ця пісня існує й досі у двох мелодіях, кожна з яких є по – своєму цікавою.

Треба сказати, що Дмитро Гнатюк вже співав «Любисток» з музикою Богдана Юрківа на різних заходах у Києві, її сприймали краще, ніж виконання Миколи Кондратюка з музикою Олександра Білаша, на що останній якийсь час нагнівався на мене. Правда, згодом Олександр Іванович змирився і написав чардаш на мій вірш «Над горою місяць повен», яку знають з голосу Анатолія Мокренка, Миколи Кондратюка і багатьох інших співаків».

На долині туман

Вірш Василя Діденка

Музика Бориса Буєвського

*На долині туман,
На долині туман упав,
Мак червоний в росі,
Мак червоний в росі скупав.*

*По стежині дівча,
По стежині дівча ішло.
Тепле літо в очах,
Тепле літо в очах цвіло.
Тепле літо в очах цвіло.*

*На долині туман,
На долині туман упав.
Білі ніжки в росі,
Білі ніжки в росі скупав.*

Попід гору дівча,

*Попід гору дівча ішло,
Мак червоний в село,
Мак червоний в село несло.*

*За дівчам тим і я,
За дівчам тим і я ступав,
Бо в долині туман,
Бо в долині туман розтав.
Бо в долині туман розтав.*

Справжнім центром розвитку музичної культури України в радянські часи був Будинок творчості композиторів «Ворзель», розташований у прикиївській лісовій зоні Кичеєво, де на 11 гектарах лісового масиву збудували 21 будинок (дво– трикімнатні з усіма побутовими зручностями) на відстані 150–200 метрів один від одного (щоб не долинала музика). «Ворзель» функціонував на відрахування з виконаних композиторських творів. Кожна будівля мала роаяль. Був і пансіонат з кімнатами для співавторів – поетів, вокалістів, артистів, режисерів. Там збиралася національна аура, писали і творили пісенні шедеври Костянтин Данькевич, Григорій і Платон Майбороди, Андрій Штогаренко, Олександр Білаш, Ігор Шамо... Ніхто не ставив собі за мету перелічити всі шлягери, написані там, за які більше ніж півсотні композиторів отримали звання народних артистів СРСР і УРСР.

У високосному лютому 1964 року в кичеєвському лісі Олександр Білаш разом з Дмитром Павличком написали «Два кольори», а через рік на мистецькій вечірці ворзельських кумирів автор музики вічної пісні «Рідна мати моя» Платон Майборода жартома сказав Борисові Буєвському: «Ну, що ти пишеш свої симфонії? Ти спробуй пісню написати! Це набагато складніше!» Але симфоніст усерйоз прийняв виклик. І надзвичайно швидко створив пісню на вірш Василя Діденка «На долині туман», яка відразу отримала популярність серед українців усього світу.

Борис Миколайович довго шукав поетів, близьких йому за духом. Саме таким був уродженець запорізького Гуляйполя Василь Діденко, якого майже ніде не друкували, тому ледь зводив кінці в життєвих негараздах. Незвичність талановитого поета була в тому, що він рідко записував вірші, все тримав у голові. Пам'ять мав феноменальну, адже міг, при потребі, прочитати їх відразу сотнями чи записати на папері. Любив Василь мандрувати Україною. Заходив в районні газети, залишав там для друку два – три десятки віршів. Йому інколи платили наперед. І він йшов собі далі. Ось так, доки Діденко мандрував, Борис Буєвський написав на його вірш «На долині туман» пісню. Василь про це дізнався аж через три місяці, хтось із знайомих сказав, що його пісню надрукував журнал «Україна». Ось тоді, нарешті, поет отримав свої кровні чесно зароблені великі гроші за пісню, яка вже звучала звідусіль і її вважали народною. І в Канаді, і в Австралії, на Сахаліні і в його рідному Гуляйполі (від чого новоспечений поет тішився якнайбільше). Одного виконання «На долині туман» Миколою Кондратюком на «Голубому вогнику» 1 травня 1965 року було достатньо: пісня полетіла у світи, щоб ніколи вже не приземлятися.

13 квітня 1990 року Василь Діденко пішов із життя. Вже після поховання праху поета в Києві став відомий його лист – заповіт «Поховайте мене в Гуляйполі». 25 червня 1997 року завдяки клопотанню близьких людей і численних цінителів його таланту, навечно переїхав до своїх земляків і оспіваного ним у віршах містечка.

Радянська влада заблокувала всю творчу роботу Бориса Буєвського. Це бумерангом вдарило по здоров'ї композитора – за короткий час став інвалідом першої групи по зору. 1993 року виїхав до Бельгії на постійне проживання. Не зміг зрадити рідного і прийняти громадянство

іншої країни, а принципово залишився українцем. У його творчості відчувається постійний біль, туга за Батьківщиною...

На трамвайній зупинці

Вірш Ростислава Братуня

Музика Анатолія Кос-Анатольського

*Я хлопець несміливий, Дівчат я сторонюсь,
І навіть розмовляти Із ними я боюсь.
Такий характер в мене – Нещастя немале:
«Мовчун» – усі говорять, Але... але...
На трамвайній зупинці Я зустрів дівча чудове,
Почалася розмова, За словечком слово...
І про все ми забули, Йде трамвай за трамваєм...
Так чого ж оце ми з нею Стоїмо і чекаєм?..
Не знав я, що кохання, Мов буря весняна,
Так раптом і неждано Прийде одного дня.
Пора вже розлучатись, Уже додому час...
– Пробачте, як Вас звати? – А Вас? А Вас?*

Приспів:

*На трамвайній зупинці Я зустрів дівча чудове,
Почалася розмова, За словечком слово...*

*І про все ми забули, Йде трамвай за трамваєм...
Так чого ж оце ми з нею Стоїмо й розмовляєм?*

*Така – то, друзі, справа, Таке в житті бува:
Співає безголосий, Мовчун не замовка!
Хотів я від любові Втікати, поки час,
Даю Вам чесне слово! Аж тут – якраз...*

Приспів:

*На трамвайній зупинці Я зустрів дівча чудове,
Почалася розмова, За словечком слово...
І про все ми забули, Йде трамвай за трамваєм...
Так чого ж оце ми з нею Стоїмо? – Бо кохаєм!*

Коли в далеких 1940–1950-х роках світом стрімко облетів кінофільм «Серенада сонячної долини», до стрічки якої чудові композиції написав американський кінокомпозитор Гаррі Уоррен, а зіграв їх оркестр Гленна Міллера, студентський музичний Львів і гадки не мав, що у галицькій столиці незабаром звучатимуть прекрасні імпровізовані джазові мелодії. Піонером національного джазу, в якому звучав український мелос, став Ігор Хома. 1955 року він мав свій джазовий квінтет, а 1957-го створив ансамбль «Ритм». Джазмени починали джазувати в польській школі, навпроти політехніки.

У кінці 1950-х і на початку 1960-х років рідкісні концерти «Ритму» у Львові завжди проходили з аншлагами, ведучим усіх програм джаз – бенду був студент театральної студії при театрі імені Марії Заньковецької Богдан Ступка. Разом з Ігорем Хомою (фортепіано) біля витоків українського джазу стояв львівський трубач Володимир Кіт. 1960 року з колективом «Ритму» вони обидва, а також Олег Хома (ударні), Роман Гумецький (контрабас), Орест Довганик (саксофон) були єдиними представниками України на Першому Всесоюзному джазовому фестивалі в Радянському Союзі (Тарту, Естонія), де співали українську пісню «На трамвайній зупинці» Анатолія Кос – Анатольського і Ростислава Братуня, яка відразу ж стала хітом. Ігор Хома формував і розвивав імпровізаційний джаз, орієнтований на український мелос.

Володимир Кіт: «Ми грали для свого задоволення, навіть мали вже там своє жіноче вар'єте. Хто знає, що було би далі, якби Хома не поїхав у Москву 1957 року на Всесвітній фестиваль молоді і студентів. Ось там його вразив почутий джаз. Повернувся до Львова і відразу приступив до виснажливої роботи. Ми стали «Ритмом». Хома, треба віддати йому належне, тримав руку на пульсі часу. Знав, що робити і як. Був жорстким, вимогливим, але справедливим. Багато імпровізували, додавали свого.

Уже 1959 року «Ритм» виконував чисто інструментальну п'єсу «Взяв би я бандуру» на два саксофони і ритмічну секцію. Зазвучало все цікаво і незвично. Тоді репетиції ми вже проводили в музичній школі імені Соломії Крушельницької, в нижній залі. Ігор попросив сприяння в цьому Анатолія Кос – Анатольського, який очолював обласну композиторську спілку. І він допоміг. Проте Хома прагнув вивести наш ансамбль на орбіту міжнародного джазу. І це йому і нам вдалося!

1960 року «Ритм» уперше презентував український джаз українською піснею в Тарту (Естонія) на Всесоюзному фестивалі джазової музики. Ось там ми виконували «На трамвайній зупинці», яку співав учень Львівського музичного училища Анатолій Пацельд (він також непогано грав на саксофоні).

Ростислав Братунь був великим нашим симпатиком, «пропихав» нас на різні святкові виступи, рекламував, де міг, писав нам пісенні тексти. Взагалі, про Ростислава Андрійовича залишилися лише найтепліші спогади».

Над морем

Вірш Дмитра Павличка

Музика Володимира Івасюка

*В морі я хотів печаль свою втопити,
Я до моря вийшов рано – море спить.*

*І мені його будити стало жаль –
Залишилася мені моя печаль.*

*Ополудні йду до моря і здаля
Бачу, що воно сміється, як маля.*

*І мені його смутити стало жаль –
Залишилася мені моя печаль.*

*Уночі до моря знову я прибіг,
А воно ридало біля ніг моїх.*

*І мені його самого стало жаль –
Залишилася мені моя печаль.*

Свою першу пісню «Колискова» юний Володимир Івасюк написав на вірш тата – письменника. А невдовзі його увагу привернув вірш Віктора Миколайчука у газеті «Літературна Україна», який 1966 року став піснею «Відлітали журавлі». Згодом Михайло Івасюк познайомив сина зі своїми студентами Чернівецького університету Володимиром Вознюком, Василем Бабухом і Богданом Гурою, з якими юний композитор написав «Відлуння твоїх кроків», «Світ без тебе» та «Баладу про мальви». «Червону руту», «Водограй», «Пісня буде поміж нас», «Я піду в далекі гори» Володя написав на власні вірші. Але в його серці завжди жила мрія співпрацювати зі справжнім поетом – піснярем. Коли композитор переїхав 1972 року до Львова, видавалося, що давня мрія здійснилася. Почав писати з Ростиславом Братунем (найбільше, разом створили 30 пісень), Богданом Стельмахом, Романом Кудликком... Усі народжені пісні Івасюка увірвалися в українську естраду тодішніх 1970-х широким бурхливим потоком, полонили слухачів темпераментними ритмами і ліричними пристрасними інтонаціями та захопили своєю невимушеною легкістю й імпровізацією. Авторами слів до пісень Івасюка були також і визнані метри української поезії – Дмитро Павличко, Дмитро Луценко, Олесь Гончар, Степан Пушик...

Перший пісенний текст Дмитра Павличка народився у 1957-му. Його назва «Над морем». Правда, піснею він став через 10 років, у 1967-му.

«Написав гарну, теплу та ліричну музику на нього Володя Івасюк, – стверджує Дмитро Павличко. – Спеціально для Івасюка я нічого не писав, мого вірша він сам знайшов. Хоч мені завжди подобалася його творчість».

Дмитро Васильович також співавтор композитора Володимира Івасюка. На два його сонети «Далина» (1973 рік) та «Над морем», Володя написав пісні, які і донині звучать досить по – сучасному.

У листі від 6 жовтня 1974 року зі Львова до Києва Володя пише до Дмитра Павличка: «А оце звертаюся до Вас, Дмитре Васильовичу, з уклінним проханням. Якщо вважаєте, що можете мати зі мною якісь творчі справи, то надішліть мені, будь ласка, декілька своїх поезій, спеціально написаних, як пісенні тексти. Буду вам дуже вдячний. Я певен, що вони викличуть у мене мелодії. Старатимусь, щоб пісні вам мої сподобались. З глибокою й щирою повагою Ваш Володимир Івасюк».

Справді, пісня «Далина» сумна та трагічна, є коротким романсом – роздумом. Образок сумного осіннього дня накладається на людські почуття. Але десь там, за хмарами є світло...

108 пісень (саме стільки вдалося створити за своє коротке 30-літнє життя Володимирові Івасюку) – дорогоцінне надбання нашого народу, нев'януча окраса його духовної культури. Доки живе пісня, доти живе й народ. Доти житиме й геній Володимира Івасюка. Є там і дві пісні (і шкода, що лише дві, і, може, дякувати Богові, що аж дві!) на вірші Дмитра Павличка!

Намалюй мені ніч

Вірш Миколи Петренка

Музика Мирослава Скорика

*Я до тебе прийду через доли і гори,
Тільки ти не розпитуй мене, не хвилюй.
Намалюй мені ніч, коли падають зорі,
Намалюй, я прошу, намалюй.
Намалюй мені ніч, коли падають зорі,
Намалюй, я прошу, намалюй.*

*Намалюй мені ніч, що зове і шепоче
Найдивніші слова, найпалкіші слова,
В гамі барв піднеси славу темної ночі,
Що навколо зірки розсїва!
В гамі барв піднеси славу темної ночі,
Що навколо зірки розсїва!*

*А сама ти яка? Вечір, день, а чи ранок?
Що на серці? Чи промінь, чи лід?
Намалюй мені ніч, коли зорі багряні*

*Вирушають у путь, щоб згоріть.
Намалюй мені ніч, коли зорі багряні
Вирушають у путь, щоб згоріть.*

Поезія Миколи Петренка має два крила: ліричне й філософсько – публіцистичне. Але вони, ці крила, не зуміли б піднести його поезію над виданнями, коли б не одухотвореність і щирість. І все ж ім'я поета широкому загальному відоме насамперед завдяки десяткам пісенних текстів, котрі поклали на музику відомі львівські композитори. Серед написаного варто відзначити супершлягер «Намалюй мені ніч» з музикою Мирослава Скорика. «Карпати», «Ти забудь ті слова», «Калина приморожена», «Як цимбали обізвуться», «Срібні кораблі», «Червона хустина», «Перепілочка мала», «Якщо любиш Україну», «Кажуть люди» – з музикою Мирослава Скорика, Володимира Івасюка, Анатолія Кос – Анатольського, Богдана – Юрія Янівського, Віктора Камінського, Ігоря Білозіра визнавалися найкращими піснями року, постійно звучали по радіо й телебаченню, із естрадних та театральних сцен.

Микола Петренко свій вірш написав 1962 року і дав його композитору Мирославу Скорика. Той досить швидко створив музику.

«Нині достеменно й сам не знаю, скільки насправді існує вже мелодійних варіантів пісні «Намалюй мені ніч». Принаймні про п'ять знаю точно, – зазначає Микола Петренко. – Вірш я присвятив художниці Гері Левицькій, яка написала мій вдалий портрет у майстерні скульпторки Теодозії Бриж. Усі ми тоді були молоді, хотіли горіти і творити. Усе трапилося перед якоюсь вечіркою. Фана (так звали Теодозію) ще ліпила щось, Генрієтта малювала, а я сумував, не мав, що робити. Фана тоді кинула мені: «Чого снуєш без діла? Краще напиши мені і Гері вірш!» І я справді написав тоді два вірші, один з яких опісля був покладений на музику. Нині в колишній майстерні, що на вулиці Мартовича, 5 у Львові, де все писалося, ліпилося, народжувалося, знаходиться меморіальний музей скульпторки Теодозії Бриж.

Мирослав Скорик мав свій власний ансамбль «Веселі скрипки» в консерваторії, який був першим виконавцем. Згодом виявилось, що ми спільно цією піснею започаткували новий напрямок української естрадної пісні. Звичайно, що це успіх і це велике щастя, що саме так воно й було. «Веселі скрипки» виступали на сценах не тільки Львова, вони були постійними учасниками гала-концертів в Києві та Москві в Кремлі. Виступали з відомими солістами Дмитром Гнатюком, Анатолієм Мокренком, Людмилою Божко, Борисом Жайворонком. Радіо та телебачення часто транслювали пісні Мирослава Скорика, які виконували «Веселі скрипки». А вершиною популярності можна вважати участь пісні «Намалюй мені ніч» в найбільш престижній тоді телепередачі Радянського Союзу – «Голубому вогнику». Через якийсь час мій вірш якось потрапив у Канаду і Богдан Весоловський, який писав як довоєнні львівські естрадні пісні, так і післявоєнні (потім він емігрував), написав власний варіант музики. Пісня звучала там на хвилях україномовних радіостанцій і мала неабияку популярність в США та Канаді. Канадці видали й платівку з її записом, це також було у першій половині 1960-х. У тексті є слова «вирушають у путь, щоб згоріть...» У Весоловського все це вдалося драматизовано, ближче до суті написаного. У 1970-х яскраво запалилася зірка Соні Ротару, вона повернулася до нашої з Мирославом Скориком пісні. Мабуть, мала потребу в цьому. В її варіанті з живим оркестром «Намалюй мені ніч» найкраще з записаного будь – коли. Звучить вона й у музичному фільмі «Червона рута», знятому 1971 року в Яремчі».

Не топчіть конвалій

Вірш Ростислава Братуня

Музика Мирослава Скорика

Приспів:

*Не топчіть, не топчіть конвалій, (3)
Не... Не топчіть конвалій.*

*Все в маленьких дзвониках пахучих,
Площа, вулиця, провулки, тротуари...
То весна у наступі могутім
Скинула десантом їх із хмари.*

Приспів.

*Все спинилось, все здалось без бою:
І машини, і просто пішоходи.
Від весни ніхто не ждав розбою,
Від конвалій – от такої шкоди.*

Приспів.

*Але це було лише хвилину,
І відразу все на місце стало,
Наступ конвалевий линує і відлинує,
Жаль, що все це коротко так тривало.*

Приспів.

*Не топчіть, не топчіть конвалій, (2)
Не топчіть конвалій. (2)*

У Львові, в 1963 році, композитор Мирослав Скорик створив вокальний ансамбль «Веселі скрипки», для якого написав ряд пісень, що в той час були дуже популярними. У тих піснях композитор започаткував новий напрямок української естрадної пісні, де поєднав українські інтонації та слово з ритмами джазу, танго, блюзу, халі-галі, босса-нови, що панували тоді у світі, але були маловідомі в Україні. А пісня «Не топчіть конвалій» стала тоді дуже популярною.

Мирослав Скорик: «Наприкінці 1950–х років у нас з'явилися нові музичні течії із Заходу, заборонені тут раніше. Ми, студенти та молодь, сприймали це з великою цікавістю. Відтоді захоплююся джазом. Я навіть мав тоді у Львові невеличкий ансамбль під назвою «Веселі скрипки», для якого писав пісні. Цей ансамбль виконував різні популярні мелодії, а також джазові твори. Я тоді написав чимало пісень, зокрема такі шлягери, як «Намалюй мені ніч», перший український твіст «Не топчіть конвалій» – ці пісні співали, під них танцювали – вони були дуже популярними. Потім я відійшов від того. Але тоді моїм завданням було – осучаснити тодішню українську естраду, вивести її з такого чисто народного, селянського лона та зробити, так би мовити, інтелігентнішою. На жаль, до кінця мені це не вдалося...

На початку 1960–х після навчання в аспірантурі у Москві я приїхав на роботу до Львова. Тоді всі захоплювалися джазом, який був до другої половини 1950–х заборонений. А тут його щойно дозволили! Я також був підкорений тими ритмами. Створив вокально–інструментальний ансамбль «Веселі скрипки». Пісні, які написав для нього, були дуже популярні. Одна з них – «Не топчіть конвалій», перший український твіст».

Що цікаво, свої перші кроки на естраді юний Володимир Івасюк робив з творами Мирослава Скорика. Ось як про це згадує Михайло Івасюк у книзі «Монолог перед обличчям сина»: «Восени 1964 року Володя згуртує кіцманських хлопців і дівчат з музичної школи і створює вокально–інструментальний ансамбль «Буковинка» – один із перших колективів республіки на початку 1960–х років. До його складу входять, між іншими, дівчата з гарними голосами: Л. Шкуркіна і Л. Сазонова, тенор приємного тембру М. Калинчук та ін. На фортепіано грає сестра Галинка, на скрипці й гітарі – Володя, кларнеті – С. Клевчук, баяні – Є. Синько. Із творів сучасних композиторів, які культивували жанр пісні, романсу, він з особливим задоволенням виконує пісні Мирослава Скорика («Карпати», «Не топчіть конвалій», «Намалюй мені ніч»), звертається до творчості Олександра Білаша та Платона Майбороди, які в той час набирали значного розголосу».

Незрівнянний світ краси

Вірш Анатолія Фартушняка

Музика Левка Дутковського

*Юність смerek,
Мов незрівнянний світ краси.
Черемош хвилями пісню наgraє,
Ватри горять на полонині, ніби цвіт,
Мрія і радість, і щастя в них моє.*

Приспів:

*А сонце навкруг,
Далеко лине пісня понад краєм.
Далеко сині гори за пляями,
Гори, гори, там вдалині.*

*Голос трембїт
Над верховинами дзвенить,
Променем, зорями в небо, ген зліта.
Велич Карпат – це моя гордість і краса,*

Чистими веснами серце розквіта.

Приспів.

Осінь 1969 року. Левко Дутковський проводив на сцені Вижницького районного Будинку культури зведену репетицію з оркестром та жіночим вокальним ансамблем. Як завжди, сидів за піаніно, а навпроти нього стояли дівчата і співали щойно вивчену пісню. «Раптом на сцені з'явився Василь Зінкевич з юнаком, який навчався на військових курсах водіїв при Будинку культури, – каже Левко Дутковський. – Узагалі, стороннім бути присутніми на репетиціях «Смерічки» я не дозволяв, але для хлопців – курсантів, які мали йти в армію, робив виняток, тож під час перерв між заняттями вони тихенько сиділи у залі. Серед них був і юний Яремчук. Василь попросив, щоби я послухав Назара. До цього він трохи співав у шкільному хорі. Голос його мені сподобався, але у нього, звісно, не було ще досвіду вокального співу. Я взяв Назарія у «Смерічку».

«У нього був неповторний голос, – додає поет Анатолій Фартушняк. – Отож у Левка визріла думка написати спеціально для Назарія пісню. «Анатолію, є цікава і водночас нелегка робота», – мовив якимось Левко при зустрічі. – Йдемо до піаніно, спробуємо щось створити. Якщо пісня вдасться, вже й з виконавцем визначився... Він почав награвати варіанти нових музичних мелодій. Час від часу перепитував: а якщо зупинитися ось на цьому?.. Я висловлював власну думку, хоч у нотах не розумівся. Все ж відчував душею, який музичний хід спрацює краще. Усе – таки пощастило відшукати мелодію, що відтворювала велич і красу вічно молодих Карпат. Мною невдовзі були покладені на музику слова. Запропонували новинку Назарію. Пісня «Незрівнянний світ краси» була досить складною для соліста – початківця. Та щоденна робота над постановкою голосу, любов до прекрасного зробили свою справу.

«Незрівнянний світ краси» за короткий період стала у карпатському регіоні досить знаною. Особливо після того, як на телеекранах з'явився музичний фільм «Червона рута», де Назарій її виконує. Услід за піснею Володимира Івасюка «Червона рута», яка стала переможцем телефестивалю «Пісня–71», «Смерічку» запросили в Москву на телефестиваль «Пісня–72» з піснею «Незрівнянний світ краси». Однак Левко Дутковський, із власних міркувань, наполіг, щоб там звучав твір Володимира Івасюка «Водограй». І знову була тріумфальна перемога в межах Союзу. Після виступу «Смерічки» Івасюк підійшов до Левка Тарасовича із сувенірним фортепіано і сказав: «Ця нагорода повинна була належати тобі...».

«Через місяць після народження пісні «Незрівнянний світ краси» на Чернівецькій студії телебачення звукорежисер Василь Стріхович записав її, – констатує Левко Дутковський. – Назарій, почувши свою першу фонограму, був дуже щасливий. Навіть після вступу до Чернівецького університету Яремчук не покидав «Смерічки». Вечорами потягом приїжджав на репетиції у Вижницю. Коли бачив, що у Будинку культури, де я проводив репетиції, світилися вікна, радів, що приїхав не даремно. Частенько після пізніх репетицій Яремчук уночі вже не йшов додому, у село Рівня, а ночував у мене, де його гостинно зустрічала і пригощала моя дружина Алла, яку Назарчик обожнював. Варто сказати, що не забувала про мене і Марія Даріївна, мати Назарія. Вона навіть привітала мене з майбутнім 1971 роком та щиро подякувала за мою турботу в творчому становленні її сина Назарка. На жаль, це була остання її листівка – подяка. А з Назарієм вокалом я займався понад 12 років».

Неспокій

Вірш Дмитра Луценка

Музика Володимира Верменича

*Вже над містом вогні
Зацвіли, як у лузі ромашки,
Задрімали квартали,
Та мені лиш спокою нема.
Сам не знаю чого
На душі так тривожно і важко,
Сам не знаю чого
Знову душу неспокій пройма.
На душі так тривожно і важко,
Сам не знаю чого
Знову душу неспокій пройма.*

*Можє, серце моє
Розтривожили чари весняні,
Можє, стежку до тебе
Я у травах зелених згубив.
Я тобі лиш одній*

*Признавався на щастя в коханні,
Я тебе лиш одну
Щирим серцем навік полюбив.
Признавався на щастя в коханні,
Я тебе лиш одну
Щирим серцем навік полюбив.*

*Ти до мене прийди
У вінках чорнобривої ночі,
Пригорнися до серця,
Хай від щастя воно засія.
Я ж чекаю тебе,
І до ранку не спатимуть очі,
Я ж чекаю тебе,
Незабутня веснянко моя.
І до ранку не спатимуть очі,
Я ж чекаю тебе,
Незабутня веснянко моя.*

Коли Дмитро Луценко і його дружина Тамара 1963 року отримали в Києві невеличку, але з усіма вигодами квартиру, коли поета прийняли до Спілки письменників, як грім серед ясного неба – смерть їхньої донечки Лариси. Ще в школі на перерві штовхнув розбишака – хлопець (не знає й досі, що став, отак жорстоко поступивши, убивцею) у спину, й летіла безвинна дівчина через три – чотири сходинки цілий поверх і голівкою бухнулась об цементну колону. Осліпла, не бачить лінійок у зошиті, заплакала. У медпункті приклали до чола ефір, щоб охолодити, наче відпустило. Та струс мозку був великий, затемпературила. Невідкладна допомога вже приїхала додому, звеліли лежати п'ять днів, а потім показали лікареві. Так все й виконали, порушень не виявили... Тоді вдалося врятувати. Але через два роки травма дала про себе знати: стався крововилив у шлунок. Згоріла нещасна мучениця... Температура полізла догори вище рисочок на термометрі... Розплавил кровеносні судини...

«Залізо не витримує, бо з'їдає його іржа. А я витримала, яким чудом не опинилася в будинку для божевільних, не знаю... Вдень тримаю себе в руках, бо чоловік мій ледь животіє, а вночі кричу уві сні несамовито... У перші дні Дмитро Омелянович ніби збожеволів, не чув нічого і не бачив нічого... Лише писав, писав... До наступного серцевого нападу та бурхливих солоно – гірких злив, – каже Тамара Луценко. – Отак день і ніч. Пив тільки ліки і мінеральну воду. Всю гіркоту виплескував на папір. Десятки пісень було написано після вічної розлуки з донечкою: «Ночі» з Анатолієм Пашкевичем, «Неспокій» з Володимиром Верменичем (як гарно цю мелодію колись виводив Костянтин Огневий), «Смереки» з Анатолієм Кос – Анатольським, «Прощання» з Платоном Майбородою, «Спогад» зі Степаном Сабадашем... Вісім інфарктів переніс батько після смерті доньки. За характером був вічним оптимістом, ніколи не скаржився. Інколи міг сказати: «Подумаєш, вісім інфарктів! Ось у Ейзенхауера було 11. Так що у мене ще попереду багато часу...»

Тоді упевнилась, що, хоч яке життя багате та прекрасне чи й важке, а щастя людське – в легкому кінці, в раптовій, без мук, смерті».

«Прослуховую магнітофонну плівку: «Неспокій». Музика Володимира Верменича, ніжна і сумна, як слова до цієї ліричної пісні, написаної після трагічної втрати юної доньки Лариси, – з сумом додає Дмитро Гнатюк. – Тяжке горе пережив бідний батько і все ж знаходив сили творити.

Чому він запропонував її мені? Бо відчував душею, який виконавець потрібний, який артист зможе донести до слухача його поетичний задум. Дмитро Омелянович поважав і любив артистів, оточував себе ними, дружив з ними. І не раз казав, що кожна пісня має й третього співавтора – гарного, душевного виконавця, який понесе пісню в люди...»

«Стоїть тепер на Байковому цвинтарі на білому мармуровому постаменті, що як шматок її рояля, наша лебідка в білосніжному вечірньому вбранні і тримає у ніжній руці скрутку нотного аркуша, ніби зібралась на відповідальний концерт у пишному зеленому театрі, – з невимовним смутком продовжує Тамара Луценко. – А один аркуш упав, зібганий, на рояль, символізуючи обірване життя і надії. Кому він знадобився? Невідомо... Та не стало його... Забрали... Сумно...

А думалось тоді, що робимо для неї, дорогої, незабутньої...»

Ображайся на мене, як хочеш

Вірш Василя Симоненка

Музика Юрія Гуляєва

*Ображайся на мене, як хочеш,
Зневажай, ненавидь мене –
Все одно я люблю твої очі
І волосся твоє сумне.*

*Хай досада чи гнів жевріє,
Хай до сліз я тебе озлю –
Ти для мене не тільки мрія,
Я живою тебе люблю.*

*Для кохання в нас часу мало,
Для мовчання – у нас віки.
Все віддав би, що жить осталося,
За гарячий дотик руки.*

*Влийся сонцем у щирю мову,
У думок моїх течію –*

*Я люблю твої очі, і брови,
І поставу, і вроду твою.*

*Ображайся на мене, як хочеш,
Зневажай, ненавидь мене –
Все одно я люблю твої очі
І волосся твоє сумне.*

Серед найдорожчих та безцінних архівів, які свято береже родина Смолянських, особливе місце належить темі Василя Симоненка. Юрію Васильовичу, талановитому театральному режисерові й виконавцю, пощастило протягом кількох років близько знати поета і журналіста, спілкуватися з його колегами. Ще за життя Василя Андрійовича випала нагода торкатися його творчості, пізніше – чимало прислужитися її популяризації.

Пощастило Юрій Смолянському стати очевидцем народження пісні українською мовою легендарного співака, який мав і композиторські здібності, на вірш Василя Симоненка: «... У шістдесятих роках на сцені Черкаської філармонії досить часто виступали видатні митці з Києва. Якось приїхав і Юрій Гуляєв, а саме перед цим я роздобув пластинку, на якій він записав романс на вірш Василя Симоненка «Ображайся на мене, як хочеш...». Продивившись програму (мені тоді доручили вести концерт столичних гостей), я попросив Юрія виконати цей романс, додав, що це сприятиме успіхові, адже Симоненко писав ці поезії, живучи в Черкасах.

– А я про це не знав, – сказав співак, – кілька років тому, не пам'ятаю, в якому місті, зайшов до книгарні. Привабила обкладинка і назва «Тиша і грім». Я сів, розгорнув і зразу ж вразили слова «Ображайся на мене, як хочеш», так і почалася моя композиторська діяльність, написав романс, кажуть, що вдало. Хочу написати ще кілька творів із циклу «Тиша і грім», але не знаю, чи потрібні мої композиції людям.

Я сказав, що потрібні, а Юрій просяв своєю чарівною усмішкою:

– Побачимо. Гайда на сцену...

Не знаю, чи встиг, бо його молоде і щире серце теж зупинилося рано...»

Чи не найкращі роки свого життя провів росіянин Юрій Гуляєв в Україні. У нашій столиці народився його єдиний син Юра. Й досі звучить звідусіль «Києве мій!», натхненником якої був саме Гуляєв. Та й розмовляв і співав українською так, що ніхто б ніколи не повірив, що він не українець!

Василь Симоненко 28-літнім пішов за межу вічності. До болю, до жалю невимовного ще дуже й дуже молодим. Так відміряно було Василеві Богом. Коли б йому доля відміряла більше прожити на землі, котра була для нього «ніби казка», скільки б ще цікавого та незвіданого змогли б ми прочитати, написаного ним. Відтак ніби пророк таким молодим написав про самовіддане глибоке кохання у вірші «Ображайся на мене, як хочеш», де лунає заклик поета прожити життя, не розмінюючи кохання на дрібниці:

*Для кохання в нас часу мало,
Для мовчання – у нас віки.*

Очі волошкові

Вірш Анатолія Драгомирецького

Музика Степана Сабадаша

*Я іду багряним садом,
Туман ляга на лист опалий.
Тут колись ходили рядом,
А навкруги весна буяла.*

Приспів:

*Ой ви, очі волошкові,
Мов троянди пелюстки – вуста,
Стан твій ніжний, смерековий,
Ти – веснянка моя чарівна.*

*Не забудь мені ті ночі –
Цілунок губ твоїх медовий.
І тепер так серце хоче
Твої вуста відчути знову.*

Приспів.

*Дні ідуть, літа минають,
Душа зове – прийди, кохана!
Ти повернешся, я знаю,
Моя любов, моя жадана.*

Приспів.

Йшов 1965 рік. Композитор Степан Сабадаш звернув увагу на вірші молодого поета Анатолія Драгомирецького, які надрукувала газета «Радянська Буковина». «Це, мабуть, від Бога, що Степан Олексійович помітив мене першим і запросив до себе в гості, – на відстані багатьох років про це розповідав Анатолій Драгомирецький. – Мешкав він, тоді вже ушлюблений композитор (повсюдно звучали його пісні «Марічка» та «Пісня з полонини»), на вулиці Суворова у Чернівцях. Звичайно, я неймовірно хвилювався. Зустріла мене Сабадашева дружина – Рада Петрівна і провела в творчий кабінет композитора. Степан Олексійович тут же взявся за справу і награв мені на фортепіано якусь чарівну мелодію, яка відразу ж сподобалася. Не могла не сподобатися, адже це був чорновий варіант майбутніх «Очей волошкових»! Тоді несподівано Сабадаш сказав мені: «Я б хотів, щоб ви, Толю, на цю музику написали слова». Почуте мене вразило неймовірно: він – маститий музичний корифей, а я – ніхто! Та й вірші писав тоді просто так, для себе. А тут мова йде про пісню.

Через якийсь час щось накинув і поїхав до Сабадаша. Тоді й гадки ще не мав, що лише восьмий варіант «Очей волошкових» стане піснею, усі попередні Сабадаш забракував. Правда, у віршованому тексті є й велика доля Степана Олексійовича, адже, окрім мелодії, він написав ще й приспів. Через якийсь час у Порубному мене з уроку викликав до себе шкільний завуч, якраз тоді уперше звучала пісня по радіо в запису Дмитра Михайловича Гнатюка. Я слухав і плакав... Із вдячності як Сабадашеві, який шліфував кожне слово, щоб воно глибоко западало в серце, так і Дмитрові Гнатюку, який співав так, що хотілося слухати й слухати. Подібне відчуття залишилося й досі, хоч з тих пір минуло більше сорока літ. Відчувши справжній смак, я з легкої руки Степана Олексійовича Сабадаша написав декілька сотень пісенних текстів».

А ось як це все бачив Степан Сабадаш: «Я повертався з семінару зі столиці у Чернівці потягом. Мені акомпанувала студентка музучилища. Прізвища не пам'ятаю, звали Оленою. Ми їхали в одному купе, і дівчина запитала, чому я такий сумний. Мені ж не давала спокою щойно написана музика, і я поділився думками. Олена з розумінням справи поспівчувала і подивилася на мене такими чарівними привороженими очима, а губи в неї були наведені червоним кольором, і в мене в такт мелодії вирвалося: Ой ви очі волошкові, Мов троянди пелюстки – уста, Стан твій ніжний, смерековий, Ти – веснянка моя чарівна... Доки ми заїхали в Чернівці, був написаний приспів і заспів. Директор центру народної творчості викликав мене і повідомив про поїздку разом з вокальним ансамблем «Марічка», яким я керував, на Декаду української культури в Росію. Було б добре, якби там прозвучала якась нова пісня. Я ж розповів про щойно написане. Директор парировав: «Друже мій, пиши музику, а ось за слова не берися. Що це – «потяг», «поцілунки»? Це ж профанація! Тему пісні треба винести десь на природу». Так мене познайомили з молодим здібним поетом Анатолієм Драгомирецьким. Ось він і написав текст, узявши за основу природу, і залишив мій приспів. Так все і вийшло.

Прем'єра пісні відбулася в Ленінграді, а згодом я співав її у Москві, де в залі сидів сам Леонід Ілліч Брежнев і стоячи аплодував почутому. «Очі волошкові» ансамбль «Марічка» для Генсека того вечора виконав тричі підряд на «біс».

Очі на піску

Вірш Юрія Рибчинського

Музика Ігоря Поклада

*Розлуку до моря в долонях
Самотньо і сумно несу я.
Щоденно, щоночі
Я очі на березі моря малюю.
Малюю я очі, що схожі на давню,
На зоряну осінь.
А море, а море ці синії очі
В безодню відносить,
Відносить і не вертає.
Море.*

Приспів:

*Ти поверни мені
Його очей вогні.
Той світлий Вересень,
Ти поверни.*

*Ти поверни мені
Дощі і радощі.
Ти поверни мені
Щасливі сни.*

*А море сміється в обличчя
Холодною піною, море.
І чайки печально і сумно
Кричать про розлуку і горе.
Малюю, малюю тебе на піску,
Але море шалене,
Як злодій краде, сміючись,
Твої зоряні очі у мене;
Відносить і не вертає.
Море.*

Приспів.

Пісня написана 1968 року. Якраз тоді Юрія Рибчинського та Ігоря Поклада після закінчення вузів (поет навчався на філологічному факультеті Київського університету, а композитор – у Київській консерваторії) закликали до служби в лавах радянської армії. Обидва потрапили в Ансамбль внутрішніх військ України.

«До того я писав тільки російською мовою, – відверто зазначає Юрій Рибчинський. – І в армії всі розмовляли тільки російською. І тут я вперше відчув, що не маю з ким спілкуватися рідною мовою. Лише сни бачив і відчував українськими. Мабуть, настав той час, коли в мені визріла нагальна потреба писати вірші українською. Коли Ігор Поклад награв мелодію, яка мала стати пісенною з моїм віршем, у мене відразу народився початок: «Розлуку до моря в долонях Самотньо і сумно несу я. Щоденно, щоночі Я очі на березі моря малюю...» У цих словах уже була музика. Прочитав його колезі. Ігор сказав: «Цікаво, в тому щось є». Так досить швидко народилася пісня. Ми ще не встигли її нікому показати і запропонувати, як на гастролі приїхала Тамара Міансарова. Вона якраз переїхала з Москви до Донецька, де працювала у місцевій філармонії.

Ми з Ігорем у військовій формі пішли на концерт. Після його завершення підійшли до співачки і показали їй «Очі на піску». Міансарова хоч і народилася в українському Кіровограді (дівооче прізвище Ремньова), проте в її жилах текла російська кров, тому попросила зробити російський варіант. Уже наступного дня вона його отримала з незвичною назвою «Глаза на песке», щось подібне до «Облако в штанах».

Коли робив переклад, то відчув, наскільки близькі мені рядки рідною мовою і як вони ніяково звучать у перекладі. Наприклад: «Ти поверни мені дощі і радощі...» Хто розуміється в поезії, той відразу почує і відчує це. Російською ж «дожди і радости» – уже не те... І таких поетичних слів було багатенько.

Так народилася перша пісня, яка зробила мені ім'я. У той час були два популярних твори, які звучали звідусіль – «Эти глаза напротив» і «Глаза на песке». Міансарова мала унікальний тембр голосу і унікальний діапазон. Її любили, її чекали, її намагалися наслідувати. Ніколи не забуду, як на одному з конкурсів 1970 року 70 відсотків конкурсантів співали «Глаза на песке».

Щоб закріпити досягнуте, ми з Ігорем Покладом відразу ж написали для Тамари Міансарової ще одну пісню «Забудь». Ці дві пісні стільки звучали і їх виконували стільки виконавців, що авторських гонорарів я почав отримувати вдвічі більше, аніж на редакторській роботі. Я відчув смак і з 1970 року пішов на творчу роботу. А до того короткий час працював спочатку

на Українському радіо і телебаченні, а потім у журналі «Будівництво і архітектура», де була пожежа і де згоріла моя трудова книжка, яку я навіть не поновлював.

Що ж до українського варіанту «Очі на піску», то він дав мені натхнення писати рідною мовою, я відчув смак у цьому. Я відчув, що буду займатися цією справою, яка стала метою і змістом усього життя. Ця пісня з тих, які не залежать від часу. Пройшли роки, пролетіли десятиліття, вона своєї актуальності не втратила. І не втратить. Хоч співавали «Очі на піску» Надія Пашенко та інші виконавці, тепер думається, що варто, може, її було запропонувати Софії Ротару, чи комусь іншому».

Пісня про вчительку

Вірш Андрія Малишка

Музика Платона Майбороди

*Сонечко встає, і шумить трава,
Бачу стежку, де проходиш ти, рідна ти.
Вчителько моя, зоре світова,
Звідки виглядати, де тебе знайти?
Вчителько моя, зоре світова,
Звідки виглядати, де тебе знайти?*

*На столі лежать зошитки малі,
Дітвора щебече золота, золота,
І летять, летять в небі журавлі,
Дзвоник ніби кличе молоді літа.
І летять, летять в небі журавлі,
Дзвоник ніби кличе молоді літа.*

*Скільки піросло й полетіло нас
На шляхи землі, в ясну блакить, у блакить,
А що в тебе знов та доріжка в клас,*

*Під вікном у школі явір той шумить.
А що в тебе знов та доріжка в клас,
Під вікном у школі явір той шумить.*

*Двох синів твоїх узяли фронти,
Воювали, не лічили ран, тяжких ран,
В партизанську ніч посивіла ти,
Як в морози сиві непожатий лан.
В партизанську ніч посивіла ти,
Як в морози сиві непожатий лан.*

*Знов приходить юнь і шумить трава,
Пізнаю тебе я при вогні в наші дні,
Вчителько моя, зоре світова
На Україні милій, в рідній стороні.
Вчителько моя, зоре світова
На Україні милій, в рідній стороні.*

Кажуть, що всі професії йдуть від учителя, школи. Багато людей вдячні школі за ту мудрість, яку вони там здобули, за підготовку до подолання життєвих труднощів. Ці поетичні рядки ще раз нагадують, що школа – осередок усього доброго й світлого, тож треба цінувати її й тих, хто несе світло знань.

Чотирнадцятирічним юнаком приїхав Платон Майборода у Запоріжжя, де продовжував навчання в середній школі № 36. Тут він із захопленням керував шкільним самодіяльним оркестром, який став кращим у місті, терпляче навчав юних оркестрантів гри на мандоліні, балалайці, гітарі, вчив їх музичній грамоті, розписував партії п'єс для оркестру, співав у хорі. Шкільна вчителька Олена Павлівна Дзиваківська помітила захоплення чубатого юнака і, ніби вгадавши у своєму учневі майбутній талант, приносила йому книжки з музики. Вчителька оточила Платона увагою, добротою, материнським піклуванням і теплом.

Вдячність цій людині, яка стала для композитора рідною на все життя, Платон Іларіонович задушевно і просто висловив у «Пісні про вчительку». Він написав її у 1967 році на вірш поета Андрія Малишка. Пісня відразу полюбилася.

І тепер, коли чуєш цю музику в безпосередньому звучанні дитячих голосів, ніжно завмирає пам'ять про нашу першу добру вчительку.

Спогади вчительки поета: «У другому класі на торбині Андрій друкованими літерами написав своє ім'я і прізвище. По імені та прізвищу його називали лише ми, вчителі. Для інших він був просто Дуся, Дуся Базелик. На уроках любив пустувати, але коли я раптом запитувала, то відповідав правильно. Траплялося іноді й таке, що не знав відповіді на запитання. Для нього це був великий сором, він страшенно переживав і тримався відлюдькувато аж до наступного дня. У кінці навчального року діти здавали свої книжки. Андрієві підручники завжди були чисті й охайні, і кожен учень хотів їх потім одержати».

Слово вчителя. Андрієві Самійловичу таланило в житті зустрічати добрих і чуйних людей. Він з вдячністю згадував своїх учителів у школі, технікумі, інституті. Вірш «Вчителька» присвячено улюбленій учительці Платона Майбороди, друга поета, Олені Павлівні Дзиваківській, з якою Майборода спілкувався до останніх днів її життя.

«Пісня про вчительку» – пісенний шедевр. Ще нікому не вдалося створити кращої пісні на цю тему. Не одне десятиріччя лунає вона у всіх школах України на святі останнього дзвоника і ще довго звучатиме. Адже вона – це вдячність Вчителю за його служіння народу! «Школярських днів нам не забудь ніколи, не проказати їх, не проспівати», – писав поет.

«Вчителько моя, зоре світова» – у кого ці слова не лунали на шкільних уроках музики?

Андрій Малишко дуже шанував своїх вчителів Обухівської школи. І вірші Андрій Малишко почав писати ще в школі. «Я шаную і люблю, – писав він, – найбільше три професії – хлібороба, вчителя і лікаря. Без хлібороба не може людина існувати, без вчителя вона буде темною і увесь світ темний, без лікаря – цього бога здоров'я – коротким і невтішним стало б її життя».

Зворушливою «Піснею про вчительку», музику до якої написав Платон Майборода, поет низько вклонився всьому вчителству за його плідну роботу. Її співають на шкільних випускних вечорах, і в будні. Це улюблена пісня і вчителів, і учнів, нинішніх і колишніх.

Плаче захмарене небо

Вірш Олександра Димиденка

Музика Ярослава Вишиваного

*Плаче захмарене небо, В роздумах клени сумні...
«Нам зустрічатись не треба» – Стиха ти мовив мені.*

Приспів:

*Словом мене не пораниш, Вірність тобі не згублю;
Хоч ти мене покидаєш – Знай, що тебе я люблю.*

*Хай на полях громовиця, Я не втоплюся в журбі;
Часто мені будуть снитись Очі твої голубі.*

Приспів.

*Падають сльози, як роси, Зрада пече без вогню.
Серце моє не попросить В тебе ні крихти жалю.*

Приспів.

*Більше побачень не буде – Різні нам ляжуть путі;
Серце моє не полюбить Більше нікого в житті.*

Приспів.

*Справжнє то щастя кохати, Раз його доля дає.
Як же посмів ти стоптати Перше кохання моє.*

Приспів.

Перші пісні Ярослав Вишиваний почав писати ще під час навчання у Терехівському культосвітньому училищі. Грав на баяні, трубі, скрипці, гітарі. А перша серйозна робота з'явилася аж у Чернівецькому університеті, куди 1961 року вступив на філологічний факультет. Мелодія, яку час від часу собі намугикував, сиділа в ньому давно. Якось наспівав її своєму однокурснику Сашкові Димиденку, уродженцю Сумщини. Він виділявся серед нас тим, що міг говорити віршами «на ходу», римував дуже легенько і просто. За якийсь короткий вечірній час у студентському гуртожитку народилася пісня «Плаче захмарене небо». Йшов жовтень 1962 року.

Пісня відразу ж полетіла в люди, стала народною, особливо в Галичині, а з великої сцени вона так і не зазвучала у виконанні популярних естрадних колективів та співаків.

«Я пробував опублікувати «Плаче захмарене небо» в різних виданнях. Але всюди тоді, на початку 1960-х років, отримував одну і ту ж відповідь: пісня песимістична і не відображає комуністичної радості. Проте твір пішов у народ, незважаючи на те, є там щось з комуністичної радості чи нема, – визнавав Ярослав Вишиваний. – Її залюбки виконували студентські вокальні ансамблі Чернівецького університету, в яких я працював художнім керівником. Спочатку це була «Лірика», потім – «Вишиванка». Ще зі студентських років, від першого курсу, та й пізніше – вже під час роботи в університеті, керував студентським хором.

Коли чув свою пісню на весіллях, у ресторанах чи деінде, відчував неймовірну радість, адже й досі її вважають народною, а це найвища подяка авторам. Подібне вдається одиницям. У нашій співучій історії понад сотні тисяч пісень, більшість з яких сумні. Так, ми не мали особливо з чого тішитися... Тепер «Плаче захмарене небо» існує в десятках своїх варіантів. Хтось чув – недочув, перекрутив по – своєму, місцями видозмінені слова, переставлені куплети... Але мелодія та зміст – ті ж! Я особливо десь не висовувався і не доводив, що є її автором. Хоч було різне. Чув її і на Львівщині, Буковині, Волині, Тернопіллі... Хоч себе особливо ніде не афішував, повадився скромно.

У Чернівцях я познайомився з Михайлом Ткачем, який тоді мав неймовірний успіх зі своєю «Марічкою» (музика Степана Сабадаша). Михайло Миколайович дав мені вірші «Ой, не риж косу». Я написав музику, кажуть, що непогану. Пісня 1963 року була опублікована в журналі «Ранок». А пізніше на ці ж слова написав свій варіант наш корифей Олександр Білаш. До мене доходили чутки, що Олександр Іванович визнавав мою мелодію, яка вдалася краще. Але сам я того не чув від нього, тому це залишилося на рівні чуток. Потім я також писав пісні на вірші різних поетів. Але якогось аж такого великого успіху вони не мали. Викладав я майже 30 років в Чернівецькому університеті.

А ось як згадувався той жовтень 1962 року авторові вірша незабутньої пісні «Плаче захмарене небо» Олександрові Димиденку: «І справді, Ярослав Вишиваний (мій одногрупник та співмешканець у студентському гуртожитку) прийшов неймовірно зажурений. Він розлучився з коханою дівчиною... «Давай, твої почуття відтворимо у пісні», – сказав я товаришеві.

Той обдумав, заспокоївся, наспівав мені мелодію. Я ж не забарився і вилив усе у вірші. Ось так народилася гарна пісня».

Сину, качки летять

Вірш Михайла Ткача

Музика Олександра Білаша

*На світанку мати сповивала сина
В час, коли про долю зорі лебедять:
– Глянь, моя дитино, через Україну,
Через нашу хату вже качки летять...*

*На світанку сину нашептала мати:
– Під Чумацьким шляхом чумаченьки сплять.
Встань, моя дитино, через Україну,
Через нашу хату вже качки летять.*

*На світанку, сину, буду наслухати,
Коли в небі сивім крила зашумлять.
Прилітай, дитино, через Україну,
Через нашу хату вже качки летять.*

*На світанку, сину, важко не діждати,
А ще важче в ночі очі видивлять.*

*Не блуди, дитино! Через Україну,
Через нашу хату вже качки летять.*

Кожна пісня Олександра Білаша має своє обличчя. Її не сплутаєш із творами інших композиторів, але дивина його мистецької самобутності полягає в тому, що, маючи певні спільні риси, його солоспіви й хори зовсім несхожі один з одним. В кожній пісні, в кожному його творі відлунюється українська мелодика, є щось сонячне, іскристе, віртуозне, побудоване на звичайній для автора елегантній основі.

Поетичний світ цих творів завжди в гармонії та єдності з тонким ліризмом музичних образів. Мелодії широкі й співучі. «Я з пісні народної виріс», – писав про себе Олександр Іванович. І тому вічний український мелос цвіте в музиці маестро, як полтавські сади навесні. І всі ноти тут, навіть низькі, басові – високі й світлоносні.

Як же створювались його пісні? Звичайно, по – різному. Одні, як пісенний шедевр «Сину, качки летять», буквально за лічені хвилини, на одному диханні. «Як прорвало, – зізнавався композитор, – тільки встигай записувати». Інші мучили його місяцями, а чи й роками. У більшості ж випадків пісня починалася з вірша, який повинен був «запасти в душу», «зачепити» композитора і «не відпускати» його доти, поки не зазвучать віршовані рядки неповторною мелодією. За звичаєм композитор «шукав» свої мелодії за роялем: він дуже любив імпровізувати.

Нічого випадкового у нашому житті не стається! Коли у Київській філармонії відбувався перший авторський концерт молодого Олександра Білаша, то його творчий побратим і співавтор багатьох популярних пісень поет Михайло Ткач у своєму вступному слові зазначив, що найбільше листів на київську адресу композитор одержує від своєї матері, і кожний лист закінчується словами: «Сину, качки летять...» Наступного дня всі столичні газети, які звітували про подію, винесли в заголовок і обіграли в тексті цю фразу. Михайло Миколайович кілька років виношував ідею написання музичного твору. Якось приїхав до Олександра Білаша у Ворзельський будинок творчості композиторів і рішуче заявив: «Сьогодні ми, нарешті, напишемо цю пісню!» Той не заперечував: мовляв, давай вірша.

Сам піднявся на другий поверх відпочивати. Коли Михайло Ткач закінчив поезію «Сину, качки летять», розбудив Білаша: «А тепер слухай і шукай мелодію!» Композитор опирався: яке може бути натхнення, коли хочеться спати. Однак уважно прочитав текст, а за кілька хвилин уже награвав усім нині знану та улюблену мелодію.

Пісня «Сину, качки летять» народилася з творчої співпраці Михайла Ткача та Олександра Білаша. «Глянь, моя дитино, Через Україну, Через нашу хату Вже качки летять». Ці слова немовля чує від матері ще у сповитку. Минають роки, син зростає. Приходить час, коли він покидає рідну домівку. Ненька обіцяє, що наслухатиме, коли в небі зашумлять крила, і тут же просить: «Прилітай, дитино». А наприкінці ще раз, але вже благально: «Не блукай, дитино!». Читач розуміє, що між цими двома фразами може вміститися ціла життєва драма з розмахом на кілька десятків років. У Михайла Ткача відстань між ними вимірюється афоризмом: «На світанку... Важко не діждати, А ще важче з ночі Очі видивлять». І це цілком по – ткачівськи – вмістити життя з його Всесвітом у кількох словах.

Сніжинки падають

Вірш Анатолія Фартушняка

Музика Левка Дутковського

*Сніжинки падають,
Пухнасті падають.
Кругом в іскринках – кольорах.
Це вже прийшла до нас, прийшла зима
З любов'ю в радісних очах.*

*Приспів:
Усміхаються діброви і ліси
Від чарівної зимової краси.
І смерічки осяйні,
І Карпати в далині –
Всі вітають білосніжні дні.*

*Ген – ген за річкою,
Що в'ється стрічкою,
Кружляє вітер на плях
І поміж горами в далекий край
Несе сніжинку на руках.*

Приспів.

Анатолій Фартушняк навчався в училищі прикладного мистецтва на відділенні ткацтва. Вижниця – невеличке містечко, тому в студентські роки довелося хлопцеві винаймати квартиру (було їх там четверо) у прилеглому селі Черногузи. Разом з ним жив одногрупник Михайло Івасишин.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.